

44.
Večeri
na Griču

/
44th

Grič
Evenings

4.~18.7.2025.

GALERIJA KLOVIĆEVI DVORI/
KLOVIĆEVI DVORI GALLERY

Thomas
Dunford &
Friends

Janoska
Ensemble

Lovro
Pogorelić

Ardemus
Quartet

4.7.
PETAK / FRIDAY
In memoriam Saša
ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA I AKADEMSKI
ZBOR IVAN GORAN
KOVAČIĆ / THE ZAGREB
PHILHARMONIC & THE
IGK ACADEMIC CHOIR
Mozart Requiem

9.7.
SRIJEDA / WEDNESDAY
THOMAS DUNFORD
& FRIENDS
The Other Side

11.7.
PETAK / FRIDAY
JANOSKA ENSEMBLE
Vivaldi The Four Seasons
In Janoska Style

13.7.
NEDJELJA / SUNDAY
LOVRO POGORELIĆ
klavir / piano
A Night of Schumann

18.7.
PETAK / FRIDAY
ARDEMUS QUARTET
Yes, She Can!

početak svih koncerata u 21 h / all concerts start at 9 p.m.

Večeri na Griču već više od četiri desetljeća zaštitni su znak kulturnog života Zagreba. Nakon završetka sezone kada zagrebačke koncertne dvorane zatvore svoja vrata, već poznati prostor atrija Galerije Klovićevi dvori u srpnju postaje nezaobilazno mjesto susreta sjajnih glazbenika i brojnih ljubitelja klasične glazbe i vrhunskog muziciranja. Festival koji je od samog osnutka koketirao s različitim glazbenim žanrovima i stilovima, pritom uvijek vodeći računa o visokoj kvaliteti programa, u svojoj biti ostao je vjeran jednom – klasičnoj glazbi koja svih ovih desetljeća čini njegovu programsku okosnicu.

Ovogodišnje izdanje Večeri na Griču donosi nam upravo kombinaciju vrhunske klasične glazbe, originalnih interpretacija i propitivanje tradicije i ustaljenih kanona. Večeri otvaramo Mozartovim *Requiemom* u izvedbi Zagrebačke filharmonije i Akademskog zbora *Ivan Goran Kovačić*, uz nastup renomiranih solista Ivane Sribljan, Darije Auguštan, Roka Radovana te Luciana Batinića, pod ravnanjem mo. Tončija Bilića. Koncert je posvećen uspomeni na maestra Sašu Britvića. Slijedi nastup pariškog virtuozna na lutnji, Thomasa Dunforda, koji s najprestižnijih svjetskih pozornica dolazi u Zagreb dočarati nam majstorstvo rane glazbe i baroka, spajajući ga s utjecajima jazza i popa. Originalnost izvedbe uz uvažavanje tradicije odlika je i sljedećeg koncerta na kojem bečki ansambl Janoska, poznat po svom jedinstvenom zvuku i umijeću improvizacije, donosi nesvakidašnju interpretaciju Vivaldijevih *Godišnjih doba*. I ovog ljeta jedna večer na Griču posvećena je klavirskom recitalu, s nastupom jednog od vodećih hrvatskih pijanista Lovra Pogorelića, koji će svoj program ispuniti djelima Roberta Schumanna. Festival zatvaramo nizozemsko-hrvatskim kvartetom Ardemus, uz gostovanje književnice Ivane Bodrožić. Tim koncertom, naslovljenim *Yes, She Can!*, podsjetit ćemo na neupitnu vrijednost i značaj ženskog glazbenog stvaralaštva.

Iznimna posjećenost svih koncerata te obostrano oduševljenje publike i izvodača najbolje svjedoče o uspješnosti ovog festivala. Večeri na Griču odavno su potvrđene kao manifestacija kojom dominira vrhunska glazba koju naša publika, domaća i strana, prepoznaje te vjerno iščekuje.

Josip Nalis
PROGRAMSKI VODITELJ

Josip Nalis
PROGRAM DIRECTOR
Wolfgang Amadeus Mozart
<i>Requiem u d-molu, K. 626</i>
<i>Introitus</i>
<i>Kyrie</i>
<i>Sequentia</i>
<i>Dies irae</i>
<i>Tuba mirum</i>
<i>Rex tremendae</i>
<i>Recordare</i>
<i>Confutatis</i>
<i>Lacrymosa</i>
<i>Offertorium</i>
<i>Domine Jesu</i>
<i>Hostias</i>
<i>Sanctus</i>
<i>Benedictus</i>
<i>Agnus Dei</i>
<i>Communio – Lux aeterna</i>
Zagrebačka filharmonija
IZVODIJAČ
Ivan Goran Kovačić
SOLOISTI
Ivana Sribljan, Darije Auguštan, Roka Radovan, Luciano Batinić, Thomas Dunford, Tončija Bilić
Arademski zbor
IZVODIJAČ
Ivana Bodrožić
Thomas Dunford
KLAVIRSKI RECITAL
Thomas Dunford
Luciana Batinić
KLAVIRSKI RECITAL
Luciana Batinić
Robert Schumann
KLAVIRSKI RECITAL
Robert Schumann
Ivana Bodrožić
KLAVIRSKI RECITAL
Ivana Bodrožić

The Grič Evenings festival has been a highlight of cultural life in Zagreb for more than four decades. When Zagreb’s concert halls close their doors at the end of the season, in July the well-known atrium of the Klovićevi dvori Gallery becomes a meeting place for outstanding musicians, many lovers of good music and superb music playing. Since its founding, the festival has dabbled in various genres and musical styles, always mindful of preserving the high-quality of the program but has essentially remained true to one thing – classical music, which has been the common thread of its program all these decades.

This year’s edition of the Grič Evenings festival offers precisely that—a blend of first-rate classical music, innovative interpretations, and questioning of tradition and established canons. The festival opens with Mozart’s *Requiem* performed by the Zagreb Philharmonic and the Ivan Goran Kovačić Academic Choir, along with performance of renowned soloists Ivana Sribljan, Darija Auguštan, Roko Radovan and Luciano Batinić, under the baton of Maestro Tonči Bilić. The concert is dedicated to the memory of Maestro Saša Britvić. We will next see Thomas Dunford, a lute virtuoso from Paris, who, after performing on some of the most prestigious stages in the world, will be making his appearance in Zagreb, where he will showcase his mastery of early music and Baroque, combined with jazz and pop influences. The next concert will also be characterized by the performance’s originality while still adhering to tradition when the Vienna-based Janoska ensemble, renowned for its distinctive sound and improvisational skills, will present a unique interpretation of Vivaldi’s *The Four Seasons*. This summer, one evening of the Grič Festival will be dedicated to a piano recital featuring a performance by a leading Croatian pianist, Lovro Pogorelić, with a program filled with works by Robert Schumann. The Dutch-Croatian quartet Ardemus, along with a guest appearance by writer Ivana Bodrožić, will close the festival. The concert, *Yes She Can!*, reminds us of the undeniable value and relevance of female music creation.

The festival’s success is a direct reflection of the exceptionally good attendance at all concerts and the elation of both the audience and performers. The Grič Evenings festival has long been known for its first-class music that our audience, both local and international, appreciates and eagerly looks forward to.

Josip Nalis
PROGRAM DIRECTOR
Wolfgang Amadeus Mozart
<i>Requiem u d-molu, K. 626</i>
<i>Introitus</i>
<i>Kyrie</i>
<i>Sequentia</i>
<i>Dies irae</i>
<i>Tuba mirum</i>
<i>Rex tremendae</i>
<i>Recordare</i>
<i>Confutatis</i>
<i>Lacrymosa</i>
<i>Offertorium</i>
<i>Domine Jesu</i>
<i>Hostias</i>
<i>Sanctus</i>
<i>Benedictus</i>
<i>Agnus Dei</i>
<i>Communio – Lux aeterna</i>
Zagrebačka filharmonija
IZVODIJAČ
Ivan Goran Kovačić
SOLOISTI
Ivana Sribljan, Darije Auguštan, Roka Radovan, Luciano Batinić, Thomas Dunford, Tončija Bilić
Arademski zbor
IZVODIJAČ
Ivana Bodrožić
Thomas Dunford
KLAVIRSKI RECITAL
Thomas Dunford
Luciana Batinić
KLAVIRSKI RECITAL
Luciana Batinić
Robert Schumann
KLAVIRSKI RECITAL
Robert Schumann
Ivana Bodrožić
KLAVIRSKI RECITAL
Ivana Bodrožić

Josip Nalis
PROGRAMSKI VODITELJ
Wolfgang Amadeus Mozart
<i>Requiem u d-molu, K. 626</i>
<i>Introitus</i>
<i>Kyrie</i>
<i>Sequentia</i>
<i>Dies irae</i>
<i>Tuba mirum</i>
<i>Rex tremendae</i>
<i>Recordare</i>
<i>Confutatis</i>
<i>Lacrymosa</i>
<i>Offertorium</i>
<i>Domine Jesu</i>
<i>Hostias</i>
<i>Sanctus</i>
<i>Benedictus</i>
<i>Agnus Dei</i>
<i>Communio – Lux aeterna</i>
Zagrebačka filharmonija
IZVODIJAČ
Ivan Goran Kovačić
SOLOISTI
Ivana Sribljan, Darije Auguštan, Roka Radovan, Luciano Batinić, Thomas Dunford, Tončija Bilić
Arademski zbor
IZVODIJAČ
Ivana Bodrožić
Thomas Dunford
KLAVIRSKI RECITAL
Thomas Dunford
Luciana Batinić
KLAVIRSKI RECITAL
Luciana Batinić
Robert Schumann
KLAVIRSKI RECITAL
Robert Schumann
Ivana Bodrožić
KLAVIRSKI RECITAL
Ivana Bodrožić

Josip Nalis
PROGRAMSKI VODITELJ
Wolfgang Amadeus Mozart
<i>Requiem u d-molu, K. 626</i>
<i>Introitus</i>
<i>Kyrie</i>
<i>Sequentia</i>
<i>Dies irae</i>
<i>Tuba mirum</i>
<i>Rex tremendae</i>
<i>Recordare</i>
<i>Confutatis</i>
<i>Lacrymosa</i>
<i>Offertorium</i>
<i>Domine Jesu</i>
<i>Hostias</i>
<i>Sanctus</i>
<i>Benedictus</i>
<i>Agnus Dei</i>
<i>Communio – Lux aeterna</i>
Zagrebačka filharmonija
IZVODIJAČ
Ivan Goran Kovačić
SOLOISTI
Ivana Sribljan, Darije Auguštan, Roka Radovan, Luciano Batinić, Thomas Dunford, Tončija Bilić
Arademski zbor
IZVODIJAČ
Ivana Bodrožić
Thomas Dunford
KLAVIRSKI RECITAL
Thomas Dunford
Luciana Batinić
KLAVIRSKI RECITAL
Luciana Batinić
Robert Schumann
KLAVIRSKI RECITAL
Robert Schumann
Ivana Bodrožić
KLAVIRSKI RECITAL
Ivana Bodrožić

Josip Nalis
PROGRAMSKI VODITELJ
Wolfgang Amadeus Mozart
<i>Requiem u d-molu, K. 626</i>
<i>Introitus</i>
<i>Kyrie</i>
<i>Sequentia</i>
<i>Dies irae</i>
<i>Tuba mirum</i>
<i>Rex tremendae</i>
<i>Recordare</i>
<i>Confutatis</i>
<i>Lacrymosa</i>
<i>Offertorium</i>
<i>Domine Jesu</i>
<i>Hostias</i>
<i>Sanctus</i>
<i>Benedictus</i>
<i>Agnus Dei</i>
<i>Communio – Lux aeterna</i>
Zagrebačka filharmonija
IZVODIJAČ
Ivan Goran Kovačić
SOLOISTI
Ivana Sribljan, Darije Auguštan, Roka Radovan, Luciano Batinić, Thomas Dunford, Tončija Bilić
Arademski zbor
IZVODIJAČ
Ivana Bodrožić
Thomas Dunford
KLAVIRSKI RECITAL
Thomas Dunford
Luciana Batinić
KLAVIRSKI RECITAL
Luciana Batinić
Robert Schumann
KLAVIRSKI RECITAL
Robert Schumann
Ivana Bodrožić
KLAVIRSKI RECITAL
Ivana Bodrožić

Josip Nalis
PROGRAMSKI VODITELJ
Wolfgang Amadeus Mozart
<i>Requiem u d-molu, K. 626</i>
<i>Introitus</i>
<i>Kyrie</i>
<i>Sequentia</i>
<i>Dies irae</i>
<i>Tuba mirum</i>
<i>Rex tremendae</i>
<i>Recordare</i>
<i>Confutatis</i>
<i>Lacrymosa</i>
<i>Offertorium</i>
<i>Domine Jesu</i>
<i>Hostias</i>
<i>Sanctus</i>
<i>Benedictus</i>
<i>Agnus Dei</i>
<i>Communio – Lux aeterna</i>
Zagrebačka filharmonija
IZVODIJAČ
Ivan Goran Kovačić
SOLOISTI
Ivana Sribljan, Darije Auguštan, Roka Radovan, Luciano Batinić, Thomas Dunford, Tončija Bilić
Arademski zbor
IZVODIJAČ
Ivana Bodrožić
Thomas Dunford
KLAVIRSKI RECITAL
Thomas Dunford
Luciana Batinić
KLAVIRSKI RECITAL
Luciana Batinić
Robert Schumann
KLAVIRSKI RECITAL
Robert Schumann
Ivana Bodrožić
KLAVIRSKI RECITAL
Ivana Bodrožić

4.7. PETAK / FRIDAY *In memoriam Saša Zagrebačka filharmonija i Akademski zbor Ivan Goran Kovačić / The Zagreb Philharmonic & The IGK Academic Choir*

Tonči Bilić, dirigent / conductor
Darija Auguštan, sopran / soprano
Ivana Sribljan, mezzosopran / mezzo soprano
Roko Radovan, tenor
Luciano Batinić, bas / bass

je i u njujorškom Carnegie Hallu, a u posljednjem desetljeću je čak četiri puta zaredom pozivan održati svečane koncerte na novogodišnje jutro u dvorani Festspielhausu u Salzburgu.

Zagrebačka filharmonija ostvarila je bogatu diskografiju za ugledne kuće poput Virgin Classics, Deutsche Grammophon, Naxos, Parma Recordings i Oehms Classics te za Jugoton i Croatia Records. Posebno vodi računa o ostavštini hrvatskih skladatelja. Tijekom svih godina postojanja, pa tako i danas, Orkestar aktivno sudjeluje u brojnim glazbenim i dobrotvornim događanjima u gradu čije ime nosi, zato je i višestruki dobitnik Nagrade grada Zagreba. Trajno je posvećen mladima – od najrazličitijih projekata u svojem *Minimini ciklusu*, redovitih suradnji s Hrvatskom glazbenom mladeži i Muzičkom akademijom, do prestižne nagrade *Mladi glazbenik godine* koju redovito dodjeljuje već tri i pol desetljeća. U svojim koncertnim ciklusima petkom navečer rado će iskoračiti iz svijeta klasike i svojoj publici pružiti i neka druga iskustva, poput *crossover* koncerata Maksima Mrvice, ugostit će Vlatka Stefanovskog, predstaviti tango, fado i Charlieja Chaplina, Dana Browna s njegovom *Divljom simfonijom* za djecu, glazbu iz *Ratova zvijezda* i *Harryja Pottera*. Jer glazbu je bitno doživjeti, osjetiti – *FEE*Lharmonija.

Akademski zbor Ivan Goran Kovačić utemeljen je 1948. godine. Vodili su ga ugledni hrvatski glazbenici Mladen Jagušt, Duško Prašelj, Lovro Županović, Adalbert Marković, Dinko Fio, Vladimir Kranjčević i Saša Britvić te Luka Vukšić. Od godine 2022., umjetnički voditelj Zbora je Ivan Šćepanović, a asistent mu je Stjepan Vuger. Zbor je nastupao pod ravnanjem najvećih domaćih i svjetskih glazbenika, među kojima su: Lovro pl. Matačić, Milan Horvat, Zubin Mehta, Sir Yehudi Menuhin, Krzysztof Penderecki, Lorin Maazel, Ennio Morricone, Noam Sheriff, Gerd Albrecht, Kazushi Ono, Alun Francis, Hans Graf, Kurt Masur, Dmitrij Kitajenko, Valerij Gergijev i Sir Neville Marriner. Suradivao je sa solistima, među kojima su Vladimir Ruždjak, Ruža Pospiš-Baldani, Ruggiero Raimondi, José Carreras, Andrea Bocelli, Inva Mula. Ostvario je gostovanja diljem Europe, zatim u Izraelu, Kini, Koreji, Meksiku, SAD -u, te nastupao na međunarodnim festivalima *Maggio Musicale Fiorentino*, *Settembre musica* u Torinu, *Flaneries musicales* u Reimsu, Bečkim svečanim tjednima, 21. Festivalu francuske glazbe u La Chaise-Dieuu, Festivalu Ljubljana, Varaždinskim baroknim večerima, Dubrovačkim ljetnim igrama i Pulskom ljetu. Među orkestrima s kojima je Zbor

nastupao su Bečki simfoničari, Moskovska državna filharmonija, Orkestar Gradskog kazališta u Firenci, Orkestar Nacionalne opere u Monte Carlu, Litavski nacionalni simfonijski orkestar, Izraelski simfonijski orkestar, Simfonijski orkestar Bari, Orkestar glazbene mladeži Njemačke, Slovenska filharmonija i Sarajevska filharmonija. Kontinuirano surađuje sa Zagrebačkom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom HRT-a i Hrvatskim baroknim ansamblom. Visoki interpretativni dosezi Akademskog zbora *Ivan Goran Kovačić* potvrđeni su mnogobrojnim nagradama i priznanjima među kojima se ističu Rektorova nagrada Sveučilišta u Zagrebu, Nagrada grada Zagreba i Nagrada *Vladimir Nazor*.

Rođen u Splitu, **Tonči Bilić** diplomirao je i završio poslijediplomski studij dirigiranja kod Pavla Dešpalja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Dobitnik je Rektorove nagrade i stipendist Zaklade *Lovro & Lilly Matačić*. Pod utjecajem Igora Kuljerića, Nikše Bareze i Lorisa Voltolinija, surađivao je kao asistent i bliski suradnik na brojnim projektima. Od 1997. do 2016. bio je dirigent i šef dirigent Zbora HRT-a, s kojim je ostvario zapažene izvedbe poput Mozartova *Requiem*a u bečkom Musikvereinu te velikih vokalno-instrumentalnih programa uz Simfonijski orkestar HRT-a. Pokrenuo je pretplatničke cikluse *Sfumato* i *Kanconijer* te ideju rezidencijalnog skladatelja. Pod njegovim vodstvom, Zbor HRT-a postao je visoko cijenjen ansambl. Posebnu pozornost posvećuje hrvatskoj glazbi. Od snimke Kuljerićeva *Hrvatskog glagoljaškog rekvijema* (1999.) do Papandopulove *Muke Gospodina našega Isukrsta po Ivanu* (2015.) te djela Frane Paraća, *Missa Maruliana* i *Carmina Krležiana* (2023.), ostvario je niz kompaktnih ploča s djelima hrvatskih skladatelja. Sudjeluje u edukativnim programima za mlade Zagrebačke filharmonije, Hrvatske glazbene mladeži i dvorane Lisinski. Debitirao je 1992. u kazalištu, a dirigirao je praizvedbe i operne projekte poput Kuljerićeve opere *Životinjska farma* i Wagnerova *Ukletog Holandexa*. Ravnao je brojnim hrvatskim i inozemnim orkestrima i zborovima te gostovao na uglednim festivalima. Višestruki je dobitnik nagrade *Porin* i dobitnik Nagrade *Milka Trnina*. Radio je kao producent, umjetnički direktor i intendant (dvorana Lisinski, HNK Split, Splitsko ljeto), a od 2014. predsjednik je Hrvatske glazbene mladeži.

Darija Auguštan diplomirala je solo pjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Snježane Bujanović-Stanislav. Iza nje su brojne glavne operne i operetne uloge, poput Violette, Musette, Pamine, Fiordiligi i Micaele. Bila je članica opernog studija *Giorgio Surian* u HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci te stipendistica Mirjane Bohanec Vidović i zaklade *Belcanto*. Debitirala je 2019. u HNK- u Zagrebu, a 2020. u Rijeci. Od 2022. godine članica je solističkog ansambla HNK Zagreb. Bilježi brojne nastupe sa Zagrebačkom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom HRT-a i Zborom HRT-a te mnogim drugim domaćim i inozemnim ansamblima. Uz to redovno održava solističke recitale. Dobitnica je nagrada na državnim i međunarodnim natjecanjima (*Stanislaw Moniuszko*, *Virgilijus Noreika*, *Zinka Milanov*, *Tomas Kutí*, *Mikulaš Trnavsky*, *Mario Orlandoni*, *Tullio Serafin*, *Papandopulo* i dr.) te priznanja među kojima su Nagrada hrvatskog glumišta, Nagrada *Ivo Vuljević*, Nagrada *Sarah Bernhardt*, *Mladi glazbenik 2021. godine*. Inozemnu karijeru razvija nastupima u Italiji, Sloveniji, Francuskoj, Njemačkoj i drugim zemljama diljem Europe. Debitirala je u Italiji 2021. godine i nastupila u prestižnim opernim kućama poput Teatra Verdi u Trstu i u Bologni. Surađuje s glazbenicima kao što su Tomislav Fačini, Simon Krečić, Marcello Mottadelli, Beatrice Venezi, Valentin Egel, Ivan Repušić, Philipp von Steinaecker, Giampaolo Bisanti, Pier Giorgio Morandi, Plácido Domingo, Vittorio Grigolo, Roberto Abbado i dr.

Mezzosopranistica **Ivana Srbljan** nakon studija teorije glazbe završava studij pjevanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Od 2014. je članica solističkog ansambla Opere HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci, a od 2020. je u statusu prvakinje. U sezoni 2023./2024. obnaša dužnost ravnateljice Opere HNK u Splitu te je ravnateljica glazbenog programa 69. Splitskog ljeta. Njezin operni repertoar uključuje sljedeće uloge: Carmen, Dalila, Adalgisa, Charlotte, Didona, Dorabella, Cherubino, Giulio Cesare, Cornelia, Fenena, Meg Page, Maddlena, Bersi, Stephano, Olga, Lola, Treća dama i dr. Pored klasičnog opernog repetroara, njeguje i koncertni repertoar te aktivno izvodi suvremenu glazbu. Od profesionalnih suradnji se izdvajaju nastupi sa Zborom i Simfonijskim orkestrom HRT-a, Zagrebačkom filharmonijom, Zborom i Simfonijskim orkestrom RTS -a, Hrvatskim komornim orkestrom, Cantus Ansamblom, Panonskom filharmonijom, te s ansamblima Jyväskylä Sinfonia, I Solisti Veneti, Wiener Concert-Verein orkestar u Musikvereinu u Beču, Zagrebački solisti, Orfelin. Nastupa na najznačajnijim hrvatskim festivalima (Muzički biennale Zagreb, Osorske glazbene večeri, Dubrovačke ljetne igre, Splitsko ljeto, Festival sv. Marka, Riječke ljetne noći), te gostuje u Sloveniji, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Njemačkoj, Austriji, Mađarskoj, Italiji i Finskoj.

Tenor **Roko Radovan** glazbeno je obrazovanje započeo na Korčuli, a nastavio u Zagrebu. Studij pjevanja završio je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu 2024. godine, u klasi prof. Martine Gojčete Silić. Dobitnik je više međunarodnih nagrada te laureat državnog natjecanja HDGPP-a. Na akademskim projektima istaknuo se u Beethovenovoj *9. simfoniji* te operama *Životinjska farma* i *Amfitrion*. Nastupao je sa Simfonijskim, Jazz orkestrom i Zborom HRT-a, uključujući i dva nastupa na zatvaranju Dubrovačkih ljetnih igara, prvi put 2021. uz maestra Ivana Repušića, Dianu Damrau i Nicolasa Testéa. Redovito surađuje s Dubrovačkim simfonijskim orkestrom, s kojim je 2021. otvorio festival *Tino Pattiera*. Sa Zagrebačkom filharmonijom debitirao je na Novogodišnjem balu 2021./2022., a potom ponovno nastupio u Beethovenovoj *9. simfoniji*. Snimio je djela *Kanconijer* Igora Kuljerića i *Pasija* Berislava Šipuća, a Papandopulovu *Hrvatsku misu* izvodio je u Beču i Rimu. U HNK-u Zagreb ostvario je glavne uloge u *Čarobnoj fruli*, *Nabuccu*, *Nikoli Šubiću Zrinjskom* i *Stancu*, a u HNK-u Split nastupio je u naslovnoj ulozi operete *Spliški akvarel*. Bavi se i skladanjem, osobito tradicijske glazbe.

Nacionalni operni prvak **Luciano Batinić** diplomirao je na Stomatološkom fakultetu u Zagrebu, a pjevanje je učio kod Nonija Žuneca i Bojana Pogrmilovića. Vokalno se usavršavao kod Vitomira Marofa te u opernom studiju milanske Scale pod vodstvom Leyle Gencer, Luciane Serre, Luisa Alve i Lea Nuccija. Sudjelovao je na majstorskim tečajevima Christe Ludwig, Bonalda Giaiottija i Paola de Napolija. U HNK-u Zagreb debitirao je 2002. kao Pimen u *Borisu Godunovu*. Iste godine postao je solist, 2009. prvak, a 2016. nacionalni prvak Opere. Specijalizirao se za basovski operni repertoar – ističu se Procida (*Sicilijanske večernje*), Filip II. (*Don Carlo*), Zaccaria (*Nabucco*), Fiesco (*Simon Boccanegra*), Arkel (*Pelléas et Mélisande*), Daland (*Ukleti Holandez*), Heinrich i Gurnemanz (iz Wagnerovih opera), Scarpia (*Tosca*), Vodeni duh (*Rusalka*), Kočubej (*Mazepa*) te naslovna uloga u *Borisu Godunovu*. Gostovao je u vodećim opernim kućama u Hrvatskoj i inozemstvu, uključujući nacionalna kazališta u Rijeci, Splitu i Osijeku, te Teatro alla Scala, Teatro La Fenice, Komische Oper Berlin, Semperoper Dresden, kao i nacionalne kazališne kuće u Grazu, Bernu, Vilniusu, Ljubljani, Wiesbadenu, Mariboru, Weimaru i dr. Dobitnik je niza nagrada, među kojima su Nagrada hrvatskoga glumišta (2007.), Nagrada Društva *Richard Wagner* (2013.), te nagrade *Vladimir Ruždjak* i *Milka Trnina*.

/ For more than 150 years, the **Zagreb Philharmonic Orchestra** has been the epitome of high-quality orchestral music performance in Zagreb and Croatia. It promotes music in Croatia and acts as a cultural ambassador for the country globally. Additionally, it is a recognizable emblem of the city it is located in: a music organization that represents the urban image of Zagreb as a center for music, art, and culture in Central Europe.

The orchestra’s history has been written by its distinguished chief conductors such as Friedrich Zaun, Milan Horvat, Lovro von Matačić, Mladen Bašić, Pavle Dešpalj, Kazushi Ono, Pavel Kogan, Alexander Rahbari, Vjekoslav Šutej, David Danzmayr and currently Dawid Runtz. Moreover, a significant number of celebrated national and international conductors have contributed to the Zagreb Philharmonic’s activities over the past decades, including Leopold Stokowski, Paul Kletzki, Sir Malcolm Sargent, Kurt Sanderling, Carlo Zecchi, Milan Sachs, Krešimir Baranović, Boris Papandopulo, Jakov Gotovac, Stjepan Šulek, Milko Kelemen, Krzysztof Penderecki, Dmitri Kitayenko, Lorin Maazel, Leopold Hager, Valery Gergiev, Sir Neville Marriner... Likewise, the Zagreb Philharmonic hosted many acclaimed instrumental and vocal soloists, including Milka Trnina, Yehudi Menuhin, Antonio Janigro, Mstislav Rostropovich, Leonid Kogan, Henryk Szeryng, Luciano Pavarotti, Ivo Pogorelić, Montserrat Caballé, Alexander Rudin, David Garrett, Julian Rachlin, Misha Maisky and many others. The Orchestra has performed in almost all European countries, Russia, Ukraine, the US, Mexico, Israel, Japan, South Korea, China, Oman, Kuwait, and Argentina. In February 2016, the Orchestra performed at New York’s Carnegie Hall, and in the last decade it has been invited four times in a row to hold gala concerts on New Year’s Eve at the Festspielhaus in Salzburg.

The Orchestra’s extensive discography is released by leading record labels such as Virgin Classics, Deutsche Grammophon, Naxos, Parma Recordings and Oehms Classics, as well as Jugoton and Croatia Records. Particular attention is given to the works of Croatian composers. Since the Orchestra’s establishment, it has been actively participating in multiple musical and charity events in the city whose name it bears, which has earned it a number of City of Zagreb Awards. The youth have been the focus of its efforts, ranging from the most diverse projects in its *Minimini* series, regular collaborations with the Jeunesses Musicales Croatia and the Music Academy to its prestigious Young Musician of the Year award, which has been given on a regular basis for three and a half decades. The Orchestra will gladly venture beyond the world of classical music during its Friday evening concert series and provide its audience with other experiences, such as crossover concerts by Maksim Mrvica, hosting Vlatko Stefanovski, presenting tango, fado and Charlie Chaplin, Dan Brown with his *Wild Symphony* for children, music from Star Wars and Harry Potter. Because it is important to feel music, to experience it—*FEEL*harmonija.

The Ivan Goran Kovačić Academic Choir was founded in 1948. The Choir was led by prominent Croatian musicians, such as Mladen Jagušć, Duško Prašelj, Lovro Županović, Adalbert Marković, Dinko Fio, Vladimir Kranjčević, Saša Britvić, and Luka Vukšić. Since 2022, the Choir’s artistic director is Ivan Šćepanović, with Stjepan Vuger as his assistant. The Choir has performed under the baton of the leading national and international musicians, including Lovro von Matačić, Milan Horvat, Zubin Mehta, Sir Yehudi Menuhin, Krzysztof Penderecki, Lorin Maazel, Ennio Morricone, Noam Sheriff, Gerd Albrecht, Kazushi Ono, Alun Francis, Hans Graf, Kurt

Masur, Dmitri Kitayenko, Valery Gergiev, and Sir Neville Marriner. It has collaborated with singing legends such as Vladimir Ruždjak, Ruža Pospiš-Baldani, Ruggiero Raimondi, José Carreras, Andrea Bocelli, Inva Mula. It has performed throughout Europe, in Israel, China, Korea, Mexico, the US, and at international festivals such as the Maggio Musicale Fiorentino, Settembre musica in Turin, Flaneries musicales in Reims, Vienna Festival, 21st Festival de musique de La Chaise-Dieu, Ljubljana Festival, Varaždin Baroque Evenings, Dubrovnik Summer Festival and Pula Summer. The orchestras with which the Choir has performed include the Vienna Symphony Orchestra, Moscow State Philharmonic, Orchestra of the Maggio Musicale Fiorentino, Monte Carlo Opera Orchestra, Lithuanian National Symphony Orchestra, Israel Symphony Orchestra, Bari Symphony Orchestra, Orchestra of the Jeunesses Musicales Germany, Slovenian Philharmonic and Sarajevo Philharmonic. It continuously collaborates with the Zagreb Philharmonic, Croatian Radiotelevision Symphony Orchestra and Croatian Baroque Ensemble. The high interpretative abilities of the Ivan Goran Kovačić Academic Choir have been validated by numerous awards and honors it received, including in particular the Rector’s Award of the University of Zagreb, City of Zagreb Award and Vladimir Nazor Award.

Split-native **Tonči Bilić** graduated and finished the postgraduate conducting program under Pavle Dešpalj at the Music Academy in Zagreb. In addition to receiving the Rector’s Award, he also received a Lovro & Lilly Matačić Foundation scholarship. He was an assistant or a close associate on numerous projects thanks to the influence of Igor Kuljerić, Nikša Bareza, and Loris Voltolini. He held notable performances with the Croatian Radiotelevision Choir as its conductor and chief conductor from 1997 to 2016 that included the performance of Mozart’s *Requiem* in the Musikverein in Vienna and large vocal-instrumental programs with the Croatian Radiotelevision Symphony Orchestra. He launched the *Sfumato* and *Kanconijer* subscription series and proposed the idea of a resident composer. The Croatian Radiotelevision Choir rose to prominence under his leadership. He is particularly passionate about Croatian music, which has resulted in a series of CDs containing works by Croatian composers, such as the recording of Kuljerić’s Croatian *Glagolitic Requiem* (1999) to Papandopulo’s *Passion of Our Lord Jesus Christ According to John* (2015) and the works of Frane Parać, *Missa Maruliana* and *Carmina Krležiana* (2023). He participates in educational programs for the youth of the Zagreb Philharmonic, the Jeunesses Musicales Croatia and the Vatroslav Lisinski Hall. He made his theater debut in 1992 and has conducted premieres and operas such as Kuljerić’s opera *The Animal Farm* and Wagner’s *The Flying Dutchman*. He has conducted numerous Croatian and foreign orchestras and choirs and has appeared as a guest at prestigious festivals. He won multiple Porin Awards and also won the Milka Trnina Award. He has worked as a producer, artistic director, and director (the Lisinski Hall, the Croatian National Theatre Split, the Split Summer Festival), and has been the president of the Jeunesses Musicales Croatia since 2014.

Darija Auguštan graduated in solo singing from the Music Academy in Zagreb in the class of Professor Snježana Bujanović-Stanislav. She has portrayed many leading roles in operas and operettas, such as Violetta, Musetta, Pamina, Fiordiligi, and Micaela. She was a member of the Giorgio Surian opera company at the HNK Ivan pl. Zajc in Rijeka and was awarded a scholarship by the artist Mirjana Bohanec Vidović and the Belcanto Foundation. Darija debuted at the HNK Zagreb in 2019 and at the HNK Ivan pl. Zajc in Rijeka in 2020. She joined the soloist

ensemble of the HNK Zagreb in 2022. She appeared numerous times with the Zagreb Philharmonic, the HRT Symphony Orchestra, and the HRT Choir, as well as many other national and foreign ensembles. She regularly gives solo recitals. She received prizes at national and international competitions, including the Stanislaw Moniuszko, Virgilijus Noreika, Zinka Milanov, Tomas Kuti, Mikulaš Trnavsky, Mario Orlandoni, Tullio Serafin, Papandopulo etc. as well as many awards, including the Croatian Actors’ Guild Award, Ivo Vuljević Award, Sarah Bernhardt Award, Young Musician of 2021 Award. She has been successful internationally and has performed in Italy, Slovenia, France, Germany and other countries across Europe. In 2021, she made her Italian debut and has performed at renowned opera houses such as the Teatro Verdi in Trieste and in Bologna. Collaborating with other musicians, such as Tomislav Fačini, Simon Krečič, Marcello Mottadelli, Beatrice Venezi, Valentin Egel, Ivan Repušić, Philipp von Steinaecker, Giampaolo Bisanti, Pier Giorgio Morandi, Plácido Domingo, Vittorio Grigolo, Roberto Abbado and others, is a crucial aspect of her career.

After graduating in music theory, mezzo soprano **Ivana Srbljan** is now completing her singing studies at the Music Academy in Zagreb. She joined the soloist ensemble of the Croatian National Theatre Opera Ivan pl. Zajc in Rijeka in 2014 and has become its prima donna in 2020. During the 2023/2024 season, she was the director of the Croatian National Theatre Opera in Split and was the music program director of the 69th Split Summer Festival. Her opera repertoire includes the roles of Carmen, Dalila, Adalgisa, Charlotte, Dido, Dorabella, Chérubin, Giulio Cesare, Cornelia, Fenena, Meg Page, Maddlena, Bersi, Stephano, Olga, Lola, The Third Lady, etc. Besides her classical opera repertoire, she is equally passionate about her concert repertoire and frequently performs contemporary music. Her noteworthy collaborations include appearances with the Croatian Radiotelevision Choir and Symphony Orchestra, Zagreb Philharmonic, RTS Choir and Symphony Orchestra, Croatian Chamber Orchestra, Cantus Ensemble, Pannon Philharmonic, and with the ensembles Jyväskylä Sinfonia, I Solisti Veneti, Wiener Concert-Verein Orchestra at the Musikverein in Vienna, Zagreb Soloists, and Orfelin. She has performed at the most important Croatian festivals (Music Biennale Zagreb, Osor Musical Evenings, Dubrovnik Summer Festival, Split Summer Festival, St. Mark Festival, Rijeka Summer Fest), and has made guest appearances in Slovenia, Serbia, Bosnia and Herzegovina, Germany, Austria, Hungary, Italy, and Finland.

Tenor **Roko Radovan** began his musical education on Korčula and continued in Zagreb. He completed his singing studies at the Zagreb Academy of Music in 2024, in the class of Prof. Martina Gojčeta Silić. He has won several international awards and is the winner of the national HDGPP (Croatian Association of Music and Dance Teachers) Competition. Especially noteworthy are his performances in academic projects such as Beethoven’s *Symfony No. 9* and the operas *The Animal Farm* and *Amphitryon*. He has performed with the HRT Symphony Orchestra, Jazz Orchestra and Choir, including two performances at the Dubrovnik Summer Festival closing ceremony, the first one in 2021 with Maestro Ivan Repušić, Diana Damrau and Nicolas Testé. He regularly collaborates with the Dubrovnik Symphony Orchestra, with whom he opened the Tino Pattiera Festival in 2021. He made his debut with the Zagreb Philharmonic at the 2021/2022 New Year’s Ball and then gave another performance of Beethoven’s *Symphony No. 9*. He recorded *Kanconijer* by Igor Kuljerić and *Passion* by Berislav Šipuš and performed Papandopulo’s *Croatian Mass* in Vienna and Rome. At the Croatian National Theatre in Zagreb, he

played the leading roles in *The Magic Flute*, *Nabucco*, *Nikola Šubić Zrinjski* and *Stanac*, and at the Croatian National Theatre in Split, he played the starring role in the operetta *Split Aquarelle*. He also composes, particularly traditional music.

Luciano Batinić, a principal singer in a national opera company, graduated from the School of Dental Medicine in Zagreb, and also studied singing under Noni Žunec and Bojan Pogrmilović. He continued his vocal education under Vitomir Marof and at La Scala’s opera studio in Milan under Leyla Gencer, Luciana Serra, Luis Alva and Leo Nucci. He also attended master classes led by Christa Ludwig, Bonaldo Giaiotti and Paolo de Napoli. He made his debut at the Croatian National Theatre in Zagreb in 2002 as Pimen in Boris Godunov. He became a soloist that same year, the principal singer in 2009, and ultimately the principal singer in a national opera company in 2016. He specialized in the bass opera repertoire, most notably Procido (*The Sicilian Vespers*), Philip II (*Don Carlo*), Zaccaria (*Nabucco*), Fiesco (*Simon Boccanegra*), Arkel (*Pelléas et Mélisande*), Daland (*The Flying Dutchman*), Heinrich and Gurnemanz (from Wagner’s operas), Scarpia (*Tosca*), The Water Spirit (*Rusalka*), Kochubey (*Mazeppa*) and the starring role in *Boris Godunov*. He had guest appearances at leading opera houses in Croatia and abroad, including the national theatres in Rijeka, Split and Osijek, as well as the Teatro alla Scala, Teatro La Fenice, Komische Oper Berlin, Semperoper Dresden, and national theatres in Graz, Bern, Vilnius, Ljubljana, Wiesbaden, Maribor, Weimar and others. He has won a number of awards, including the Croatian Actors’ Guild Award (2007), Richard Wagner Society Award (2013), Vladimir Ruždjak and Milka Trnina Awards.

9.7. SRIJEDA / WEDNESDAY

Thomas Dunford & Friends

Thomas Dunford, teorba/glas / theorbo/voice
Victor Marichal, gitara/glas / guitar/voice
Keyvan Chemirani, zarb/santour / tombak/santur
Stephane Galland, udaraljke / percussion

The Other Side

Thomas Dunford (Pariz, 1988.) lutnju je otkrio s devet godina zahvaljujući profesorici Claire Antonini. Studirao je na Pariškom konzervatoriju u klasi Charles-Edouarda Fantina, te nastavio školovanje na Schola Cantorum u Baselu kod Hopkinsona Smitha. Usavršavao se na majstorskim tečajevima kod uglednih lutnjista poput R. Lislevanda, J. Breama, P. O’Dettea i dr. Kao glazbenik debitirao je između 2003. i 2005. u predstavi *Na Tri kralja* W. Shakespearea na sceni Comédie Française. Otad nastupa diljem svijeta, uključujući Carnegie Hall i Frick Collection u New Yorku, Wigmore Hall u Londonu, Kennedy Center u Washingtonu, Palau de la Música u Barceloni, te filharmonijske dvorane u Parizu i Berlinu. Sudjelovao je na brojnim festivalima kao što su Bachfest u Leipzigu, Festival u Utrechtu, Folles Journées u Nantesu i mnogi drugi. Suraduje s uglednim ansamblima i orkestrima, uključujući Les Arts Florissants, Academy of Ancient Music, Cappella Mediterranea i Pygmalion, a od 2017. redovito dirigira produkcijama s Operom Lafayette u Washingtonu. Godine 2018. osnovao je vlastiti ansambl Jupiter, s kojim je izdao niz hvaljenih i nagrađivanih albuma: *Vivaldi* (2019.), *Amazone* (2021.), *Handel - Eternal Heaven* (2022.) i *Songs of Passion* (najavljen za 2025.). Ansambl Jupiter, izrastao iz susreta i prijateljstava sa sjajnim glazbenicima, nastupao je u najuglednijim koncertnim dvoranama Europe i SAD -a: Philharmonie de Paris, Philharmonie de Berlin, Auditorium Radio-France, Elbphilharmonie u Hamburgu, Carnegie Hall u New Yorku, Wigmore Hall u Londonu, Festival de Pâques u Aix-en-Provenceu. Kao solist, Thomas Dunford snimio je albume *Lacrimae* (2012.), *Labirinto d’Amore* (2014.) i *Bach Suites* (2018.), a 2023. izdao je album *Idylle* s mezzosopranisticom Leom Desandre te EP *The Other Side*, koji kombinira njegove autorske skladbe i obrade, uključujući The Beatles. Strastven prema različitim glazbenim žanrovima, osobito jazzu, surađivao je u komornim projektima s brojnim dirigentima i solistima, među kojima su Paul Agnew, Leonardo García Alarcón, William Christie, Bobby McFerrin, Isabelle Faust, Philippe Herreweghe, Anne Sofie von Otter, Jean Rondeau. U sezoni 2024./2025. nastupa s ansamblom Jupiter diljem Europe i SAD -a (Lucerne, Aix-en-Provence, London, New York,..), kao i u duetu s Leom Desandre (Opéra- Comique, Elbphilharmonie...). Također izvodi program *The Other Side* te gostuje u Kanadi i SAD -u kao solist i s Arion Baroque Orchestra.

The Other Side predstavlja jedinstvenu fuziju različitih glazbenih stilova, putovanje kroz glazbu od klasične, preko jazza, do popa. Program donosi originalne skladbe Thomasa Dunforda i Douga Ballietta, nadahnute djelima Bacha i drugih skladatelja klasične glazbe, Milesa Davisa s područja jazza, te pop/rock zvuka Beatlesa i suvremene glazbene scene.

Skladbe bogato protkane improvizacijom, poezijom i spontanosti odišu raznolikošću glazbenih utjecaja. Tematski, *The Other Side* istražuje skrivene dimenzije stvarnosti i ljubavi te duboku povezanost kroz moć glazbe.

/ **Thomas Dunford** (Paris, 1988) was introduced to the lute by his teacher Claire Antonini when he was nine years old. He studied at the Conservatoire de Paris in the class of Charles-Edouard Fantin and continued his education at the Schola Cantorum in Basel with Hopkinson Smith. He also attended master classes led by renowned lute players such as R. Lislevand, J. Bream, P. O’Dette and others. Between 2003 and 2005, he made his musical debut on stage in W. Shakespeare’s play *Twelfth Night* at the Comédie Française. He has since been performing all over the world, including at the Carnegie Hall and the Frick Collection in New York, Wigmore Hall in London, Kennedy Center in Washington, Palau de la Música in Barcelona, and the philharmonic halls in Paris and Berlin. He has participated in numerous festivals such as the Bachfest in Leipzig, the Utrecht Festival, the Folles Journées in Nantes and many others. He collaborates with renowned ensembles and orchestras, including Les Arts Florissants, Academy of Ancient Music, Cappella Mediterranea and Pygmalion, and has regularly conducted productions of the Opera Lafayette in Washington since 2017. In 2018, he founded his own ensemble Jupiter, with which he has released a number of acclaimed and award-winning albums: *Vivaldi* (2019), *Amazone* (2021), *Handel - Eternal Heaven* (2022) and *Songs of Passion* (scheduled for release in 2025). The Jupiter ensemble, founded on the meetings and friendships with exceptional musicians, has performed at the most prestigious concert halls in Europe and the US, such as the Philharmonie de Paris, Philharmonie de Berlin, Auditorium Radio-France, Elbphilharmonie in Hamburg, Carnegie Hall in New York, Wigmore Hall in London, Festival de Pâques in Aix-en-Provence. As a soloist, Thomas Dunford recorded the albums *Lacrimae* (2012), *Labirinto d’Amore* (2014) and *Bach Suites* (2018), and in 2023 he released the album *Idylle* with mezzo soprano Lea Desandre and the EP *The Other Side*, which combines his original compositions and arrangements, including The Beatles. His passion for various music genres, particularly jazz, has led him to collaborate on chamber projects with multiple conductors and soloists, including Paul Agnew, Leonardo García Alarcón, William Christie, Bobby McFerrin, Isabelle Faust, Philippe Herreweghe, Anne Sofie von Otter, Jean Rondeau. During the 2024/2025 season he will perform with the Jupiter ensemble across Europe and the US (Lucerne, Aix-en-Provence, London, New York etc.), as well as in a duo with Lea Desandre (Opéra- Comique, Elbphilharmonie etc.). He will also present the program ‘*The Other Side*’ and tour Canada and the US as a soloist and with the Arion Baroque Orchestra.

The Other Side is a unique fusion of diverse music styles that takes you on a journey from classical, through jazz, to pop music. The program features original compositions by Thomas Dunford and Doug Balliett, influenced by the works of Bach and other classical composers, Miles Davis in jazz music, and the pop/rock sound of the Beatles as well as the contemporary music scene.

Saša Britvić / D. Ille

Da je živ, **Saša Britvić** (21. lipnja 1965. – 10. listopada 2015.) ove bi godine napunio šezdeset. No, sudbina je htjela drukčije, pa umjesto da smo netom proslavili maestrov okrugli rođendan i stupanje u sedmo desetljeće života, obilježavano desetu godišnjicu od njegova odlaska. Prilika je to da se prisjetimo umjetnika koji je od rane mladosti srcem i dušom radio na promicanju hrvatske glazbene scene, unapređujući aktivnosti brojnih postojećih ansambala i onih čijem je osnutku pridonio. Okvirno podijelivši maestrovu karijeru u dvije skupine – Saša-glazbenik i Saša-menađer, ovom ćemo se prilikom u većoj mjeri prisjetiti umjetnika Saše Britvića. I u tom kontekstu potrebno je istaknuti višestrukost njegove glazbene aktivnosti. Kao dirigent bio je stalno prisutan na hrvatskim

pozornicama, djelovao je i kao profesor Muzičke akademije – isprva kao docent, a onda redovni profesor, upamćen je kao jedan od osnivača Zagrebačkoga baroknog festivala ZABAF-a, Korčulanskoga baroknog festivala Korkyra te, konačno, Hrvatskoga baroknog ansambla, našeg središnjeg sastava za povijesno osviještenu izvedbu glazbe ranijih razdoblja.

Ipak, u ovom će kontekstu naglasak biti na njegovu djelovanju isprva u redovima, a zatim i na čelu Akademskog zbora „Ivan Goran Kovačić“. Nema sumnje da bi bilo moguće ispričati slične priče i o Britvićevoj suradnji s brojnim drugim sastavima, no ostavimo to za neku drugu zgodu.

Šesnaest godina na čelu „Goranovaca“

Prije Saše Britvića, „Goranovce“ je od osnutka zbora 1948. godine vodilo deset dirigenata: Mladen Jagušt, Andrija Tomašek, Dušan Prašelj, Antun Petrušić, Lovro Županović, Adalbert Marković, Stjepan Novačić, Ivan Golčić, Dinko Fio i Vladimir Kranjčević. Spomenimo kao kuriozitet da su od ukupno jedanaest dirigenata koji su tijekom 20. stoljeća vodili Akademski zbor još uvijek živa samo dvojica, među kojima je i prvi dirigent zbora. Naime, maestro Mladen Jagušt proslavio je u prosincu 2024. stoti rođendan. Ipak, u sjećanju „Goranovaca“ danas prvenstveno žive Saša Britvić i u nešto manjoj mjeri Vladimir Kranjčević, koji je pripremio teren svojemu nasljedniku. Niz mladih dirigenata nastavit će se i nakon Saše Britvića: Luku Vukšića, svojevremeno Britvićeva asistenta, naslijedio je 2022. Ivan Šćepanović, rođen 1995. godine – točno na polovici šesnaestogodišnjeg vodstva Britvića „Goranovcima“.

Veliko pomlađivanje na voditeljskoj poziciji Akademskog zbora sa smjenom Kranjčević – Britvić bilo je praćeno snažnim uzletom koji je Akademski zbor počeo uživati u lokalnoj sredini. O tome svjedoči danas zaboravljeni revolt zagrebačke publike iz 1981. godine. Lovro Matačić odlučio je tada izvesti Beethovenovu Devetu simfoniju u *Lisinskom* upravo s „Goranovcima“ – koje je velik dio koncertne publike doživljavao ipak previše amaterskim ansamblom za tako uzvišeno djelo. No, uspjeh je bio golem, a zagrebačka izvedba ponovno je potvrdila činjenicu da na mladima svijet ostaje. Potpuno pomlađivanje, koje je uslijedilo šest godina poslije, podrazumijevalo je i mladog maestra. Mladim i moćnim glasovima mogao je i trebao upravljati mladi i moćni dirigent, pa se Kranjčević odlučio na znatno pomlađivanje na čelu Akademskog zbora. Osim toga, zbor je za dvanaestogodišnjega ravnjanja Vladimira Kranjčevića zabilježio snažan uzlet, utrostručivši članstvo s pedesetak pjevačica i pjevača na pozamašnu brojku od oko 150.

Pojava mladahnog dirigenta na čelu Akademskog zbora isticana je u novinskim kritikama gotovo do kraja Britvićeve suradnje s „Goranovcima“ 2003. godine – očito kako bi se naglasio kontrast u odnosu na tada već vremenšnog Vladimira Kranjčevića, koji je početkom 21. stoljeća i dalje bio važna pojava na zagrebačkoj glazbenoj sceni. Ne računajući standardne novinske kritike, Britvić je osobito velike lovorike dobio u povodu proslave pola stoljeća Akademskog zbora „Ivan Goran Kovačić“, obilježenog u studenome 1998. Bio je to susret generacija: na programu središnje svečanosti održane 20. studenoga 1998. u *Lisinskom* bila su tri djela koja su pjevala različite generacije zborša (Mozartova *Krunidbena misa*, Brucknerov *Te Deum* i Gotovčeva *Himna slobodi*), koje su se tom prilikom okupile. No, glavna zvijezda bio je Britvić: kritičarka Bosiljka Perić-Kempf istaknula je tim povodom da je „od dolaska Saše Britvića na mjesto umjetničkog voditelja, zbor, sa svojih više od stotinu članova, mnogo profitirao što se muzikalnosti tumačenja tiče“, pri čemu je „zadržao homogeni zvuk koji je pod Britvićevim ravnanjem dobio mekše obrise, te pokazao da osim mase kao izvora snage raspolaže i sa znatno finijim mogućnostima oblikovanja zvuka“. Te 1998. kritičar Ratko Čangalović nazvao je Britvića „mladićem koji bilježi stalan uspon od dana kad je završio studij dirigiranja“. Saša Britvić u tom je trenutku vodio Akademski zbor jedanaest godina i bio je u 34. godini života, no njegov imidž vječno mladog dirigenta i dalje je bio dominantan.

No vratimo se u u 1987. godinu, kada je Britvić preuzeo vođenje Akademskog zbora. Vladimir Kranjčević oprostio se od zbora 26. studenoga 1986., kako bi Britvić u siječnju sljedeće godine formalno postao umjetnički voditelj. Te iste 1987. godine

Saša Britvić bio je okrunjen nagradama koje su mu dodijelili rektor Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatski glazbeni zavod. Pet godina prije nego što je postao voditelj zbora, Britvić je postao član Akademskog zbora, što je pripremio njegov budući dirigentski angažman. Iskustvo zorskog pjevača tako se u slučaju mladog Britvića preklapilo sa studijem dirigiranja na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji u klasi Igora Gjadrova. Zahtjevan studij dirigiranja u kombinaciji s petogodišnjom praksom zborša urodili su iskusnim mladim glazbenikom ispred kojeg je bila velika karijera.

No, budimo precizni pa naglasimo da Britvićev studij nije tekao sasvim glatko. „Isprva uopće nisam bio uzoran student i moji profesori su smatrali da me trebaju srušiti“, rekao je u jednom intervjuu kasnih devedesetih. Mladi je maestro uzeo studijsku pauzu i otišao na odsluženje vojnog roka u Jugoslavenskoj narodnoj armiji, nakon čega se vratio na studij dirigiranja kao zrela osoba. „Jednostavno, neke obveze se moraju shvatiti ozbiljno“, reći će u intervjuu u pomalo vojničkom tonu. „Posebno to moramo mi dirigenti, jer mi imamo nemilu funkciju utjerivanja discipline koja je neophodna za zbor koji okuplja toliko ljudi i svi njegovi dijelovi moraju biti dobro koordinirani da bi on funkcionirao kao cjelina“. Na programu diplomskog koncerta, u sklopu kojega je ravnao Zagrebačkom filharmonijom, Saša Britvić izveo je djela Luigija Cherubinja, Richarda Wagnera ali i zagrebačkog skladatelja Srdana Dedića, njegova vršnjaka. No Britvić tu nije stao s obrazovanjem: put ga je vodio u Rusiju i Francusku, gdje je kao stipendist Koncertne direkcije Zagreb učio pod mentorstvom ruskog dirigenta Dmitrija Kitaenka i francuskog maestra Pierrea Dervauxa.

Nakon što je preuzeo palicu zbora, Britvić nije imao mnogo vremena za odmor. Nedugo poslije u Zagrebu je, navodno, rođen petmilijarditi stanovnik na planeti. Proizvoljno određen podatak bio je praćen bogatim kulturnim programom, pa je Britvić pripremao „Goranovce“ za izvedbe Beethovenove Devete pod ravnanjem Lorina Maazela, još jednim događajem upriličenim u sklopu zagrebačke Univerzijade.

Događaj koji je najviše obilježio smjenu Kranjčević – Britvić iz 1987. godine svakako je bila audijencija kod pape Ivana Pavla II. u Vatikanu. Papa je „Goranovce“ primio u posebnu audijenciju 17. siječnja 1987. u Vatikanu, no zagrebačke vlasti prije pada Berlinskog zida taj događaj nisu promatrale sasvim blagonaklono. Kako je posvjedočio maestro Kranjčević u jednom intervjuu, nekolicina članova zbora bila je po povratku u Zagreb pozvana na preslušavanje.

Nekoliko godina poslije, nakon prekranjanja političke karte Europe, Akademski zbor nastavio je s izvedbama klasičnog repertoara, no ratno stanje preslikalo se i na program zbora. Nedugo pred operaciju Maslenica, dok se od Dalmacije do Zagreba putovalo satima preko otoka Paga i Vratnika, u *Lisinskom* je 22. prosinca 1992. održan koncert naslovljen „Čestit Božić“. Pod ravnanjem Saše Britvića nastupili su Josipa Lisac, „Goranovci“ i orguljaš Mario Penzar; aranžmane božićnih pjesama priredio je Britvić, a program je zabilježen i na gramofonskoj ploči i kaseti u izdanju Croatia Records. Kako je stajalo na kraju kratkog programskog letka koji je potpisao glazbeni publicist Nenad Turkalj, „ovaj božićni nastup svi sudionici izvedbe posvećuju uspomeni na pjevača i skladatelja Karla Metikoša“, koji je preminuo godinu prije. Rane devedesete bile su obilježene nekolicinom sličnih programa. „Goranovci“ su 5. prosinca 1993. nastupili na obilježavanju 125. godišnjice hrvatskog domobranstva – uz hrvatsku himnu tom su prigodom

pod ravnanjem Saše Britvića izveli jedan od najvećih hitova ratnih godina „Bože čuvaj Hrvatsku“ – pjesmu čije stihove kao suautor potpisuje Drago Britvić, Sašin otac. Druga polovica devedesetih ipak je bila obilježena povratkom na standardni koncertni repertoar, velikim turnejama i projektima.

Početak 21. stoljeća bio je finale suradnje Saše Britvića i „Goranovaca“. Stariji članovi pamte upečatljiv koncert s djelima *Carmina Burana* i *Catulli Carmina* Carla Orffa održan 2. lipnja 2001. u *Lisinskom*, na kojem je Akademski zbor izveo Orffa u izvornoj verziji djela, pisanoj za sole, zbor, glasovire i udaraljke. Zahvaljujući reproduciranim titlovima lascivnih tekstova (prvi put u nas, a vjerojatno i posljednji) koncert je bio „beskrajno zabavan“ (Alenka Bobinsky, *Jutarnji list*). Ipak, prema mišljenju kritičarke Višnje Požgaj objavljenom u *Vjesniku*, umjetnički dojam pokvarili su „nedovoljno tehnički dotjerani visoki tonovi u soprana i tenora, kao i najdublje basovske dionice“ ali je Saša Britvić „objema izvedbama, unatoč spomenutim nedostacima, osigurao čvrstu okosnicu, dobar tempo i preglednost uz fine detalje i kontraste“. Muzikologinja Jelena Knešaurek (*Hrvatsko slovo*) nije dijelila stav Višnje Požgaj, ocijenivši da se „Kovačić“ pokazao „u jednom od svojih najboljih ovosezonskih izdanja.“ Knešaurek je najveće zasluge pripisala Britviću (i naslov kritike glasio je „Bravo za Sašu Britvića“), dirigenta „čije su izvedbe vokalnoscenskih djela postale nezaobilazna glazbena atrakcija u našem gradu“ te koji tako „samo potvrđuje status jednog od vodećih hrvatskih dirigenata“.

Kritike koje redom hvale izvedbe Saše Britvića, pa i rad samog maestra, moguće je valorizirati tek kada se prisjetimo da je prije četvrt stoljeća stanje na kulturno-medijskoj sceni bilo bitno drukčije nego danas. Prije svekolikog procvata tekstova PR-ovskog karaktera u domaćim medijima, očito pod snažnim utjecajem društvenih mreža, u nas su djelovali pravi pravcati glazbeni kritičari. Ne tako davno, nakon svakog značajnijeg koncerta objavljivano je po nekoliko kritika u raznim medijima, pri čemu se njihovi autori nisu libili pošteno „naribati“ izvodače. Tako je *Uskršnji koncert* Zagrebačke filharmonije i „Goranovaca“ iz travnja 2000. odjeknuo prilično loše, u prvom redu zbog nevješta ravnanja maestra Georga Schmoeha i lošeg stanja Filharmoničara. *Vijenac* je objavio kritiku „Najlošiji koncert u povijesti“ (Dodi Komanov), *Večernjak* tekst „Apokalipsa kao zbrka“ (Branko Magdić), dok je Branimir Pofuk tekst u *Jutarnjem* naslovio „Filharmonija na Uskrsnom koncertu pokopala Mahlera“. U tom i takvom kontekstu ime Saše Britvića nećemo susresti.

Konačno, suradnja Saše Britvića s Akademskim zborom zaokružena je *Requiomom* Héctora Berlioza. U godini u kojoj je obilježena dvjestota godišnjica skladateljeva rođenja i Zagreb je odlučio postaviti jedno njegovo djelo. Koncert na kojem je Berliozov *Requiem* prvi put u cijelosti izveden u nas održan je 16. travnja 2003. Saša Britvić inicirao je i ravnao i drugim hrvatskim praizvedbama velikih djela klasične glazbe. Iz današnje perspektive teško je razumjeti da je hrvatska glazbena scena trebala dočekati pojavu Saše Britvića kako bi domaća publika mogla uživo čuti neka od kapitalnih djela. Spomenimo da je oratorij *Paulus* Felixa Mendelssohna-Bartholdyja prvi put izveden u nas 6. ožujka 1999. godine u izvedbi zbora i orkestra Muzičke akademije pod Britvićevim ravnanjem.

U povodu hrvatske praizvedbe Berliozove mise za mrtve novinar Denis Derk napravio je kratak intervju s idejnim začetnikom projekta. Na novinarovo pitanje: „Je li točna informacija da se s Berliozovim *Requiomom* opraštate od zbora ‘Ivan Goran Kovačić’

koji ste vodili šesnaest godina?“, uslijedio je maestrov odgovor: „Da. Ja ću ostati u blizini što se savjeta tiče, ali moj nasljednik je Luka Vukšić koji će preuzeti zbor.“ Tim je koncertom završilo jedno važno razdoblje i u djelovanju Akademskog zbora i u životu Saše Britvića.

Imidž dirigenta

Saša Britvić nije bio *celebrity*, a očito to nije ni pokušavao biti. Iako iz današnje perspektive zvuči pomalo neobično da bi neki naš dirigent mogao puniti stupce domaćih *lifestyle* rubrika i časopisa, u vrijeme Saše Britvića taj je prostor bio zauzeo Vjekoslav Šutej, o kojem se moglo čitati i izvan uobičajenih vijesti o glazbi. Tako je u jednom od ljetnih izdanja *Glorije* osvanuo naslov „Najljepši mi je zvuk moje honde“. U glavnoj ulozi bio je „Maestro na dva kotača“, Vjekoslav Šutej, koji je u tom trenutku bio zagazio u šesto desetljeće života. Saša Britvić, nažalost, nije doživio tu dob, no i da jest, teško možemo zamisliti da bismo o njemu čitali slične reportaže.

U tom kontekstu lijepu iznimku predstavlja članak „SKUD Ivan Goran Kovačić - Kulturno i bračno društvo“ objavljen u *Gloriji* u listopadu 1998. Autorica teksta Jagoda Zamoda navodi da je cijelo društvo „Kovačić“ iznjedrilo četrdesetak sretno spojenih parova. Tako su se među imenima Diane i Vice Vukova, Maje i Fabijana Šovagovića te Vlaste i Miroslava Matoša našli i Renata i Saša Britvić. Priču o romantičnom upoznavanju na audiciji za zbor upotpunjuje harmonična obiteljska slika s nasmiješenim Sašom u društvu Renate, njihove djece Barbare i Branimira te psa Zigija. Vjenčanje je održano u travnju 1996. u bazilici Presveta Srca Isusova u Palmotićevoj ulici, a kumovi sretnom paru bili su Renatina prijateljica Irena (iz teksta ne doznajemo njezino prezime) i orguljaš Mario Penzar.

Menadžerski pothvati

Saša Britvić prolazio je s „Goranovcima“ čitav niz izazova različitog tipa. Devedesete godine bile su obilježene i problemima oko prostorija za održavanje zbornskih proba. Naime, akademski je zbor 1992. morao napustiti prostor na uglu Jurišićeve ulice i Jelačićeva trga, kako bi uslijedila tri privremena rješenja – prostorije *Prosvete* u Preradovićевой ulici, Gimnazije Tituša Brezovačkog na Gornjem gradu i Doma umirovljenika na Trnju. Nakon što je 1997. intervencijom ministra kulture Bože Biškupića odlučeno da „Goranovci“ održavaju probe u zgradi INA-e, dvije godine poslije zbor se ponovno našao u problemu oko lokacije održavanja proba. Medijski odjeci o neizvjesnoj budućnosti zbora urodili su plodom, pa je tadašnji generalni direktor INA-e Davor Štern kontaktirao Sašu Britvića i ponudio mu nastavak korištenja prostora – unatoč planiranoj obnovi prostorija, zbog čega je zbor trebao napustiti spomenutu zgradu. Uz dugogodišnju tajnicu Studentskog kulturno-umjetničkog društva Miru Sušec, koja je dala izvjeve medijima, glavni *porte-parole* ipak je bio Britvić, koji je za *Jutarnji list* optimistično izjavio: „Grad će se, u svakom slučaju, angažirati oko pronalaska trajnog rješenja“. Konflikt „Kovačića“ s Gradom Zagrebom kasnih devedesetih obilježio je i manjak financijskih sredstava, u ovom slučaju oko financiranja turneje u Pariz, gdje je Akademski zbor izveo Beethovenovu Devetu pod ravnanjem Zubina Mehte.

U tom kontekstu ne iznenađuje činjenica da je perspektivnom maestru u zoru novog tisućljeća ponudeno reprezentativno mjesto šefa Koncertne direkcije Zagreb, ustanove koja je, prije nego što je postala sastavi dio Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog, bila središnja karika glazbenog života u gradu. Konačno, da nije ostvario zapaženu

umjetničku karijeru, Saša Britvić vjerojatno ne bi dobio priliku zasjesti na čelo Koncertne direkcije u Zagrebu.

Oko mjesec dana prije nego što je dao „oproštajni intervju“ Denisu Derku i najavio svoj rastanak s „Goranovcima“, Britvić je u *Vijencu* iznio svoje ideje o funkciji koju je netom bio preuzeo. U dugom i ambiciozno intoniranom intervjuu maestro je govorio o „važnosti i prisutnosti“ Koncertne direkcije na glazbenoj sceni, o „strateškim odlukama“, „moderniziranju poslovanja“ i želji da ta ustanova „funkcionira kao urica, švicarski sat“. Iz današnje perspektive simptomatično je da se u razgovor koji je vodio Zlatko Vidačković ušuljala i tema svrhovitosti preuzimanja ustanove kao što je Koncertna direkcija:

„Mnogo kolega pitalo me zašto to prihvaćam kao umjetnik, premda sam se uvijek bavio organizacijom. Pitali su me: što će sad to tebi, kud ideš tamo, dugovi te čekaju, problemi... Meni su problemi izazovi, personalni izazovi, ali i više od toga. Već kao izvođač, kao umjetnik, znam da postoji potreba u Hrvatskoj među mojim dragim kolegama umjetnicima da se pojavi agencija koja će se na neki način za njih brinuti. Strukovne udruge poput udruženja orkestralnih umjetnika koje opet sad vrlo dobro rade imaju drugu ulogu, ali organiziranje koncerata sustavno najbolje radi Koncertna direkcija. Ona je za to napravljena, za to strukturirana, raspolaže svim potrebnim resursima i ne vidim pravog organizacijskog razloga da to ne bi moglo odlično funkcionirati, sa svim onim što sam naveo: promjenama, pojačanim marketingom, jasno definiranom hijerarhijom unutar organizacije i podjelom poslova.“

Iz tih je riječi prilično jasno s kakvom dozom idealističnosti i (ipak) naivnosti Saša Britvić preuzeo kormilo Koncertne direkcije Zagreb. O tome svjedoči i tjednik *Globus* koji je u jednom od svojih travanjskih izdanja iz 2006. donio tekst naslovljen „Bandićev maestro koji dovodi Stonese“, praćen fotografijama s kojih se zajedno smješkaju Saša Britvić i Milan Bandić. „Gradonačelnik je jako zahtjevan: istovremeno moram organizirati dva različita megaspektakla – koncerte Zubina Mehte i Rolling Stonesa“, stoji maestrova izjava u velikom formatu, istovremeno kao pečat odanosti i sposobnosti. Iz poprilično dugog intervjua upadljivo strši neobično visok broj izraza *show* i *showbusiness*, ali i najava da se „poslije, naravno, namjeravam vratiti dirigiranju“, kao svojevrsno svjetlo na kraju tunela. Poput ljetne oluje, nedugo nakon *Globusova* intervju a stigle su vijesti da je „dugo najavljivani i priželjkivani koncert Rolling Stonesa na maksimirskom stadionu, prvotno najavljivan za 5. srpnja, definitivno otkazan“. Otkazani koncert uskoro je postao afera zbog nepostojeće police osiguranja za pokriće troškova u slučaju otkazivanja, praćena sudskim procesom na zagrebačkom Općinskom kaznenom sudu protiv maestra Saše Britvića. Sve je to snažno utjecalo na suptilnog maestra koji je u trenutku kada su Stonesi trebali doći u Zagreb bio na pragu svojih četrdesetih – dakle bez potrebnog životnog i upravljačkog iskustva.

Nakon odlaska iz Koncertne direkcije Zagreb Saša Britvić vratio se isključivo klasičnoj glazbi. Uz svoj profesorski rad na Muzičkoj akademiji u Zagrebu djelovao je i kao asistent dirigenta Opere Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu te aktivno sudjelovao u radu Fonda *Lovro* i *Lilly Matačić*. Posebno je bio vezan uz djelovanje Hrvatskog baroknog ansambla, čiji je bio i jedan od osnivača. Godine 2012. utemeljio je Korčulanski barokni festival *Korkyra* koji je od samog osnutka zadobio međunarodni značaj te i danas djeluje kao jedan od vodećih baroknih festivala.

Zdravstveno stanje posljednjih godina života maestra Saše Britvića počelo se pogoršavati, što je u konačnici rezultiralo i njegovom preranom smrću. Njegov život okončan je nedugo nakon što je proslavio pedeseti rođendan.

I za kraj – *Requiem aeternam*

*Requiem*i se kao crvena nit provlače karijerom Saše Britvića. Još od mise za mrtve Luigija Cherubinija, koja se našla na programu Britvićeva diplomskog koncerta, preko Berliozova *Requiem*a koji je upravo pod njegovim ravnanjem prvi put izveden u Hrvatskoj – tek na pragu 21. stoljeća, do brojnih izvedbi Mozartove, Verdijeve i Fauréove mise za pokojne. „Goranovci“ su u travnju 1998. prvi put u nas izveli i *Requiem* operetnog skladatelja Franza von Suppéa, doduše pod ravnanjem Vladimira Kranjčevića, pri čemu je u kontekstu predstavljanja nepoznatih posmrtnih misa domaćoj publici nemoguće ne primijetiti rukopis Saše Britvića. Konačno, i tijekom ležernog obiteljskog intervju a iz *Glorije* pojavilo se pitanje o najdražim zbornskim skladbama supružnika Renate i Saše Britvića. Renata je istaknula Bachovu Misu u h-molu i Mozartovu Misu u c-molu, a Saša – Mozartov *Requiem*.

Stoga, ako postoji djelo kojim je trebalo obilježiti desetu godišnjicu odlaska Saše Britvića, onda je to svakako Mozartov *Requiem*. Britvić i „Goranovci“ izveli su Mozartovo posljednje djelo uistinu mnogo puta, u raznim okolnostima i prigodama. Istovremeno je tužna i ohrabrujuća činjenica da je trebalo proći deset godina da se jedno od djela kojim je Britvić najčešće ravnao izvede njemu u spomen.

Da je živio koje desetljeće dulje i da se dodatno ostvario u svim aspektima u kojima je gradio svoju karijeru, Saša Britvić vjerojatno bi ponovio isto što je Vladimir Kranjčević u intervjuu iz 2002. godine rekao o svojoj suradnji s „Kovačićem“: „To je jedno od najljepših razdoblja u mome životu“. Saša Britvić danas nije zaboravljen, a zajedno ćemo se potruditi da što duže tako i ostane. Konačno, najpoznatiji slogan društva, „Goran nas veže i spaja“, odnosi se i na one koji više nisu među nama.

DOMAGOJ MARIĆ

11. 7. PETAK / FRIDAY

Janoska Ensemble

Ondrej Janoska, violina / violin
Roman Janoska, violina / violin
Frantisek Janoska, klavir / piano
Julius Darvas, kontrabas / double bass

Vivaldi *The Four Seasons In Janoska Style*

Novi pravci u glazbi trenutno su u trendu pod maštovitim nazivima, a kategorije poput *fusiona* i *crossovera* stalno se šire. No, klasično školovani **Janoska Ensemble** prelazi sve granice svojom poliglotskom glazbenom jezikom. Njihov debitantski CD, koji je u roku od nekoliko mjeseci dosegao zlatnu nakladu, nosi prikladan naslov *Janoska Style* (Deutsche Grammophon, 2016.). Njihov album iz 2019., *Revolution*, također je dosegao zlatni status. Treći album, izdan 2022., nosi naslov *The Big B*ʒ, a četvrti album za Deutsche Grammophon, *The Four Seasons*, objavljen je u listopadu 2024.

Sažeti posebnu kvalitetu aranžmana ansambla Janoska u nekoliko riječi nije jednostavno: to su paralelna putovanja u klasična područja i u daleke glazbene sfere, u kojima glazbenici koriste spontanu kreativnost kako bi stvorili vrhunsku, inovativnu i uzbudljivu glazbu koja živi i diše. Ove neusporedive, publici pristupačne transformacije djelo su trojice braće iz Bratislave – Ondreja i Romana Janoske na violinama te Františka Janoske na klaviru – uz njihova šogora, Juliusa Darvasa iz Konstanz, na kontrabasu. Za opis *Janoska stila* potrebno je više od jedne rečenice; jednostavno nabranjanje biografskih i umjetničkih sastavnica trajalo bi predugo i ne bi bilo dovoljno. No, što je zapravo taj stil? Klasična djela u novim aranžmanima, s utjecajima koji sežu do suvremene glazbe! Jedan od ključnih elemenata je izgubljeno umijeće improvizacije, osobito temeljeno na klasičnoj glazbi. Janoska Ensemble stvara nove, dosad neviđene sinergije - mostove između originala i njegove moderne interpretacije, uparene s fuzijom improvizacije i kreativnosti: ukratko, *Janoska stil*.

“Bio sam vrlo impresioniran kad sam otkrio Janoska Ensemble – njegov jedinstveni zvuk u kombinaciji s iznimno virtuoznom izvedbom. Uzbudljive interpretacije i kreativni aranžmani, u vlastitom vrlo individualnom stilu, donose inovativan i osvježavajući pristup glazbenoj izvedbi. Želim im uspjeh koji zaslužuju!”, riječi su slavnog violončelista Mische Maiskog.

Četiri člana Janoska Ensemblea u potpunosti ispunjavaju sve kriterije *Janoska stila*: čvrsta klasična naobrazba, desetljeća sviračke prakse od djetinjstva, svijest o glazbenoj tradiciji, najviša razina tehničkog savršenstva te iznimna radost u sviranju i nastupu, uključujući i umijeće slobodne improvizacije. Sve to čini ovaj ansambl nečim većim od zbroja njegovih dijelova – on je, prije svega, savršeno usklađena glazbena obitelj.

Kontrabasist, Julius Darvas, ujedno je i voditelj programa. On opisuje „Janoska efekt“, kako naziva međusobnu interakciju tijekom koncerta, na sljedeći način: “Raspoloženje publike izravno utječe na naš entuzijazam za sviranje, osobito kada je riječ o improvizaciji: mi dajemo – primamo – dajemo više – primamo više ... i tako dalje. Tada energija počinje ispravno kružiti po koncertnoj dvorani!”

/ New directions in music are currently trending under imaginative names, fusion and crossover categories are constantly expanding. But the classically trained **Janoska Ensemble** crosses all boundaries with its polyglot musical language. Its debut CD, which climbed to gold within a few months, bears the apt title *Janoska Style* (Deutsche Grammophon 2016). Their 2019 album *Revolution* also reached gold status. In 2022, album No. 3 entitled *The Big B*ʒ was released. The fourth Deutsche Grammophon album *The Four Seasons* was released in October 2024.

Summing up the special quality of the Janoska arrangements in a few words is no easy task: they are parallel incursions into classical territory and into far distant realms of musical repertoire, in which the musicians exercise their spontaneous creativity to fashion first-class, innovative, thrilling music that lives and breathes. These incomparably audience-friendly transformations are the work of three brothers from Bratislava – Ondrej and Roman Janoska playing violins and František Janoska at the piano – together with their Konstanz-born brother-in-law Julius Darvas on double-bass. But what is *Janoska style* exactly? Classical works in new arrangements, influences that extend into today’s music! One key element is the lost art of improvisation, especially based on classical music. The Janoska Ensemble creates new, never-before-heard synergies, bridges between the original and its modern interpretation paired with a fusion of improvisation and creativity: in short, the *Janoska style*.

“I was very impressed upon discovering the Janoska Ensemble with their unique sound combined with extremely high-quality virtuosic playing. Their exciting interpretations and creative arrangements in their own very individual style produce a very innovative and refreshing new approach to music-making. I wish them the great success that they deserve!” – Mischa Maisky, cellist

The four members of the *Janoska Ensemble* completely fulfill all the criteria of the ‘Janoska Style’: a solid classical education, decades of practicing from childhood on, drawing from a deeply rooted musical tradition, the highest level of technical perfection and a profound joy for playing and performing, including the art of free improvisation. All this makes the ensemble more than the sum of its parts; rather, it is a perfectly well-balanced musical family of sorts.

The man on the double bass, Julius Darvas, doubles as the program’s MC. He describes the ‘Janoska effect’, as he calls the interaction during a concert, as follows: “The mood of the audience has a direct effect on our enthusiasm for playing, especially when it comes to improvisation: We give – we receive – we give more – we receive more ... and so it goes on and on. Then the energy starts to flow smoothly in the concert hall!”

13. 7. NEDJELJA / SUNDAY

Lovro Pogorelić

klavir / piano

Schumann Night

Robert Schumann

Fantazija u C-duru, op. 17

Durchaus phantastisch und leidenschaftlich vorzutragen

Mässig. Durchaus energisch

Langsam getragen. Durchweg leise zu halten

Toccata u C-duru, op. 7

Simfonijske etide, op. 13

Tema: Andante

Étude 1 (Variation 1): Un poco più vivo

Étude 2 (Variation 2): Andante

Étude 3: Vivace

Étude 4 (Variation 3): Allegro marcato

Étude 5 (Variation 4): Vivacissimo

Étude 6 (Variation 5): Agitato

Étude 7 (Varijacija 6): Allegro molto

Étude 8 (Varijacija 7): Andante

Étude 9: Presto possibile

Étude 10 (Varijacija 8): Allegro

Étude 11 (Varijacija 9): Andante

Étude 12 (Finale): Allegro brillante

Lovro Pogorelić (1970.) prvu je poduku iz klavira dobio od oca Ivana, a u dobi od dvanaest godina počeo je učiti s ruskim pijanističkim pedagogom Konstantinom Boginom. Već sljedeće godine održao je prvi recital, s djelima Schumanna, Chopina, Liszta i Rahmanjinova, a dvije godine poslije nastupio je kao solist u *Klavirskom koncertu* Roberta Schumanna. Redovito koncertira od 1987. Godinu dana proveo je u Parizu usavršavajući se pod pokroviteljstvom Francuske nacionalne kreditne zaklade (1993.). Tijekom toga razdoblja održao je brojne koncerte i snimio CD s glazbom Modesta Petroviča Musorgskog (*Slike s izložbe*) i Sergeja Prokofjeva (*Sonata br. 7*) za etiketu *Lyrinx*. Osim u Francuskoj (Salle Gaveu u Parizu, Palais de Festivals u Cannesu) i domovini, ostvaruje nastupe širom svijeta: u Švicarskoj (Kongreshaus u Zürichu, Festival Sion), Velikoj Britaniji (Queen Elizabeth Hall, Purcell Room – Southbank Centre u Londonu), Austriji, Češkoj, Nizozemskoj, Belgiji, Danskoj, Finskoj, Švedskoj, Norveškoj, Bugarskoj, Kanadi, Japanu, Rusiji, SAD -u, te u Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Srbiji i Makedoniji. Solistički i s orkestrom, ostvaruje pijanističke kreacije uvjerljive snage i nepobitne individualnosti. Među posljednjim nastupima izdvaja koncertnu turneju po velikim gradovima Kine (Peking, Tianjin, Šangaj, Guangzhou i Suzhou) te recital u Teatru Bibiena u Mantovi. Francuska diskografska kuća *Intrada* (Pariz) prepoznala je njegovu umjetnost te u proljeće 2007. izdala CD *Liszt - Lovro Pogorelić* koji je izazvao divljenje kritike u rasponu od uzvika *Wouah!* u Francuskoj (A. Jourdain, www.pianobleu.com) do karakterizacije “... pijanist izvjesne reputacije sa zadivljujućim muzičkim argumentima...” (J. Hamada, *The Record Geijutsu Disc Review*, Japan). Francuski muzički kanal *Mezzo* snimio je dokumentarni film o nastanku ovog CD -a koji je višekratno emitiran. U prosincu 2008. *Intrada* izdaje novi CD Lovre Pogorelića, s djelima Musorgskog i Rahmanjinova. *Pianobleu* odabire ovaj CD kao CD mjeseca siječnja 2009. Hrvatski izdavač je *Dancing Bear*. U proljeće 2012. na Danima hrvatskog filma prikazan je glazbeni spot *Slike s izložbe Lovre Pogorelića*, autora Zorana Vuletića. Hrvatska

radiotelevizija snimila je portret Lovre Pogorelića još 1993., a prošle godine intervjuirala ga je u emisiji *Knjiga ili život*. Lovro Pogorelić umjetnički je direktor PagArtFestivala, redoviti je profesor klavira pri Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu i gostujući na Akademiji *Perosi* u Bielli, Italija.

/ **Lovro Pogorelić** (1970) received his first piano lessons from his father Ivan and then began studying with the Russian piano teacher Konstantin Bogin at the age of twelve. He gave his first recital the following year, featuring works by Schumann, Chopin, Liszt and Rachmaninoff. Two years later, he made his solo debut in Robert Schumann’s *Piano Concerto*. He has been performing regularly on stage since 1987. Under the patronage of the French foundation Crédit National, he spent a year studying in Paris (1993). During this period, he gave numerous concerts and recorded a CD with the music by Modest Petrovich Mussorgsky (*Pictures at an Exhibition*) and Sergei Prokofiev (*Sonata No. 7*) for Lyrinx. In addition to France (Salle Gave in Paris, Palais de Festivals in Cannes) and Croatia, he has performed around the world: in Switzerland (Kongreshaus in Zurich, Festival Sion), Great Britain (Queen Elizabeth Hall, Purcell Room – Southbank Center in London), Austria, Czechia, Netherlands, Belgium, Denmark, Finland, Sweden, Norway, Bulgaria, Canada, Japan, Russia, the US, Slovenia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Serbia and Macedonia. His pianistic creations, whether performed as a soloist or with an orchestra, possess a compelling power and unmistakable individuality. Among his recent notable performances are a concert tour in major cities in China (Beijing, Tianjin, Shanghai, Guangzhou and Suzhou) and a recital at the Teatro Bibiena in Mantua. The French record company Intrada (Paris) recognized his mastery and released the CD *Liszt - Lovro Pogorelić* in the spring of 2007, which received widespread praise from critics, ranging from *Wow!* in France (A. Jourdain, www.pianobleu.com) to the description “...a pianist of renown with breathhtaking musical discourse...” (J. Hamada, *The Record Geijutsu Disc Review*, Japan). The production of this CD was conered in a documentary by Mezzo, a French music channel, which was broadcast multiple times. In December 2008, Intrada released Lovro Pogorelić’s new CD featuring works by Mussorgsky and Rachmaninoff. In January 2009, Pianobleu selected this CD as the CD of the Month (it was released by Dancing Bear in Croatia). In spring 2012, the music video ‘Pictures from an Exhibition of Lovro Pogorelić’ by Zoran Vuletić was featured at the Croatian Film Days. Croatian Radiotelevision recorded a portrait of Lovro Pogorelić back in 1993 and interviewed him on the show Knjiga ili život last year. Lovro Pogorelić is the artistic director of the PagArtFestival, a full professor of piano at the Music Academy of the University of Zagreb, and a guest professor at the Perosi Academy in Biella, Italy.

18. 7. PETAK / FRIDAY

Ardemus Quartet

Lisa Wyss, sopran saksofon / soprano saxophone
Lovro Merčep, alt saksofon / alto saxophone
Jenita Veurink, tenor saksofon / tenor saxophone
Deborah Witteveen, bariton saksofon / baritone saxophone
Ivana Bodrožić, tekstovi / texts

Yes, She Can!

Hildegard Von Bingen - arr. L. Merčep <p><i>O Virtus Spiritae</i></p>
Philip Glass <p><i>Gudački kvartet br. 3, Mishima I. Opening</i></p>
Florent Schmitt <p><i>Kvartet saksofona</i>, op. 102 <p><i>I. Avec une sage décision (mouvement de fugue ou presque)</i></p></p>
Frédéric Chopin <p><i>Preludij</i>, op. 28, br. 15 (arr. D. Witteveen)</p>

Claude Debussy - arr. V. David <p><i>Gudački kvartet u g-molu</i>, op. 10 <p><i>II. Assez vif et bien rythmé</i></p></p>
--

Petar Iljič Čajkovski - arr. L. Merčep <p><i>Dječji album</i>, izbor</p>
Clara Schumann - arr. D. Witteveen <p><i>Preludij i fuga</i>, op. 16, br. 3</p>

Henriëtte Bosmans - arr. L. Merčep <p><i>Gudački kvartet</i> <p><i>Allegro molto moderato</i> <p><i>Lento</i> <p><i>Allegro molto</i></p></p></p></p>

Četiri glazbenika iz tri različite zemlje, ujedinjeni jednim ciljem: prenijeti iskru strasti prema glazbi (lat. *ardemus* - gorimo). **Kvartet Ardemus** je mlad, energičan i dinamičan ansambl koji na pozornici zrači zaraznom radošću muziciranja. Kvartet je nastupao kao gostujući umjetnik na brojnim festivalima, uključujući Međunarodni festival komorne glazbe Utrecht, Grachtenfestival Amsterdam, Wonderfeel Festival (Nizozemska), Schleswig-Holstein Musik Festival, Westfalen Classics (Njemačka), Schlosskonzerte Thun (Švicarska), Festival Sv. Marka u Zagrebu (Hrvatska), te u koncertnim dvoranama kao što su Concertgebouw Amsterdam, Elbphilharmonie Hamburg, Lisinski u Zagrebu, Izumi Hall Osaka, Konzerthaus Berlin, Scala Basel i Bozar Bruxelles. Od osnutka u Amsterdamu 2014. godine, Ardemus bilježi uspjehe na brojnim domaćim i međunarodnim natjecanjima, među kojima se ističu natjecanja *Papandopulo* u Zagrebu (2015.), *Grachtenfestival* u Amsterdamu (2016.), *Ferdo Liviadić* u Samoboru (2016.), te Međunarodno natjecanje komorne glazbe u Osaki, Japan (2017.). Godine 2018., kvartet je koncertirao diljem Nizozemske kao finalist natjecanja *Dutch Classical Talent Award*. Ostvarili su suradnje s kazališnim redateljima Annechien Koerselman, Pepijnom Cladderom i Margrith Vrenegoor, s pijanistima Borisom Kusnezowom i Mariom Häringom, Cantus Ansamblom, te skladateljima Tijmenom van Tolom, Davorinom Kempfom, Sandrom Majurec i Donaldom Yuom. U svibnju 2019. Kvartet Ardemus objavio je svoj debitantski album *Traces* u suradnji s izdavačkom

kućom Cobra Records. U ožujku 2023. objavili su EP *Pulse*. Kvartet se školovao kod Arna Bornkampa i Svena Arnea Tepla na Konzervatoriju u Amsterdamu, kao i na Nizozemskoj akademiji gudačkih kvarteta (NSKA) pod vodstvom Marca Danela i Gillesa Milleta (NSKA) pod vodstvom Marca Danela i Gillesa Milleta (Quatuor Danel). Pohađali su majstorske tečajeve koje su vodili Luc-Marie Aguera (Quatuor Ysaÿe), Eberhard Feltz (HfM Hans Eisler Berlin), Petr Prause (Talich Quartet), Stefan Metz (Orlando Quartet), Donald Grant (Elias Quartet) i Misha Amory (Brentano Quartet). Ardemus kvartet je *DAddario Woodwinds* umjetnik.

Žene su još uvijek nedovoljno zastupljene u svijetu klasične glazbe. Stoljećima se tvrdilo da nisu prikladne za sviranje puhačkih instrumenata jer im je, navodno, plućni kapacitet premalen, a kao violinistice, muškarci su ih smatrali „neprimjerenima“. Također im se nije vjerovalo s dirigentskom palicom – iako ona teži svega 30 grama. U programu *Yes, She Can!* Kvartet Ardemus donosi priče pet iznimnih i nadahnutih žena koje su promijenile svijet klasične glazbe: Frieda Belinfante, George Sand, Nadežda von Meck, Clara Schumann i Hildegard von Bingen. Njihove borbe, njihova nesalomljiva volja i ljubav prema glazbi predstavljaju snažnu inspiraciju za sve nas. Njihove priče ispričat ćemo kroz glazbu i originalne tekstove nagrađivane hrvatske književnice Ivane Bodrožić.

Priče pet žena

Hildegard von Bingen
Sibila s Rajne
Kad sam na onom konju ujahala u glavnu dvoranu, priredila sam im takvu scenu kakvu još nisu vidjeli. ”Hildegard, Hildegard...” prenosio se zaprepašteni šapat. To da se nisam sama mogla popeti na konja, jer sam već bila slaba i stara (onda je to bila starost) to nisu morali znati, ali sve dok imam svoje sestre i onog jednog brata koji mi pomaže pisati, dotle ću se boriti.

Inače, slabost mi neopisivo ide na živce, otkad sam se rodila samo se naganjam s ovim propadljivim tijelom, samo ga pokušavam prestići, zaobići, prevariti. Gledam oko sebe životinje, biljke, kamenje, promatram mehaniku i utjecaj Mjeseca, snagu kamenja - ta naša snaga je jedna te ista. Iako i dalje, kolika god da jeste, puno je slabija od one razorne koja me pregazila kada su odveli sestru Richardis, kada sam danima ležala na uskom ležaju, kada je iz mene iscurio svaki zvuk koji sam imala u sebi.

Ta tuga je preživjela osam stoljeća, vi o njoj, naravno, ne znate ništa, a ništa vam neću ni reći. A tako su mi htjeli odvesti i prijatelja Volmara, onog koji je razumio prolaznost kao i ja, koji je shvatio da ne postoji svijet bez sjećanja svijeta, bez zapisanih rečenica koje će svjedočiti o našem postojanju. Srećom pa fantastično zna latinski, mislim, znam i ja, ne tako dobro, zato sam ga malo i modificirala, skratila neke riječi, izmislila alternativni alfabet, konstruirala nove riječi i tako. A zašto sam to

napravila? Sigurno se pitate sad? Zato jer mi se nije dalo savladavati normu? Nema šanse. Napravila sam to da bih ga prilagodila glazbi. Jer, pored prirode koja je tako savršena i samodovoljna, pored života u mom vremenu koje je bilo tako obuzeto željom za čudesima, ja sam shvatila da je zapisivanje zvuka najveće čudo od svih. I sad kad čujete ovaj odsjaj noći i želje za sklalom u mojoj glazbi, kad se prestanete nepristojno čuditi, joj, ona časna sestra iz dvanaestog stoljeća, pa kako je to moguće, zaklopite oči i dopustite da vas prožme Jedno. To Jedno ja zovem Snagom Mudrosti. Hoću reći, tako se to zvalo u dvanaestom stoljeću, danas, danas se to zove Prelaženje Predrasuda. Kužite?

George Sand

Bila je nesretna u braku, a nakon razvoda odlazi u Pariz, posvećuje se književnosti i živi neovisno, počinje objavljivati pod pseudonimom George Sand – tako započinje odrednica o meni na Wikipediji, spominje se, naravno i niz mojih sentimentalnih avantura.

Oni koji se odluče malo više posvetiti proučavanju moga lika i djela, stavljaju veliki naglasak na hlače. Hlače. Nosila je hlače. Aha! To je sada, ispada, glavno što je ostalo od mene. U svakom tekstu o meni ističu se te vražje hlače. Bila je među prvima koja je nosila hlače i pušila cigare. I cigare, dragi moji. A zašto sam nosila hlače? Zato što mi je to olakšavalo ležanje ispod klavira i dodir vječnosti. Tako je bilo puno jednostavnije, mogla sam se bez problema zavući, skoncentrirati na glazbu, osjetiti zglobove njegovih prstiju na mojim koljenima, na med koji mi puni glavu, na srce koje se kiđa, na istovremenu pomirenost sa svijetom, na moju majku koja pored rijeke prodaje ptice, iako ptice nisu ničije, kao ni ovi zvukovi koje slušate. Jer... kome to točno pripada, ako ne samo i jedino vječnosti?

Dalje, između ostalog, bila je nimfomanka, neki drugi opet tvrde frigidna, pa čak i lezbijka, a postoje karikature koje su crtali moji suvremenici kako bi istaknuli izopačene crte mog karaktera. Ono što je bila istina od toga je ovo: da, priznajem, bila sam željna dodira, kada je taj dodir bio dokaz besmrtnosti; da, bila sam ledena kraljica kad me je forma gušila kao omča oko vrata i nijedna kap ljubavi nije se mogla izlučiti iz mene; i da, mogla sam taj dokaz besmrtnosti, uklapanje duša, osjetiti kako s muškarcima tako i sa ženama, s ljudskim bićima prije svega, recimo da nisam bila fokusirana na spolni organ. Možda to možete razumjeti? Kada bih legla pod klavir, dok je on svirao, meni je sve bilo savršeno jasno, nije više bilo sukoba, osim ravnopravnosti bića u svemiru, u onom prvom zvuku iz kojeg nastala umjetnost. Zato su mi trebale hlače.

Nadežda von Meck

Dragi Petre ili, ako baš želiš, poštovani skladatelju Iljiču Čajkovski, molim te, nemoj prestati. Znam da nije lako. Treba moći sve zanemariti. Treba se ustati ujutro iz kreveta unatoč besmislu koji nas čeka na kraju tog puta, poslije zadnjeg buđenja. Ti dobro znaš da sam se i ja bila povukla, dugo nisam izlazila iz kuće, a i na koncertima na koje sam jedino odlazila sjedila sam sama što dalje od ljudi. Nisam mogla podnijeti njihovu blizinu, iako sam njih osamnaest sama donijela na svijet, iako sam pokojnog muža nagovorila da gradi željeznicu i tako poveže još više ljudi, iako me moj položaj neprestano stavljao u središte događanja, nisam mogla podnijeti trivijalnost svakodnevice. Zato te molim da ti ne prestaneš.

Ja ne mogu to što ti možeš. Nije mi dato. Možda bi i bilo, u nekom drugom vremenu. Ali zato je tvoja odgovornost još veća. Moraš pronaći te veze, moraš se udubiti u vrijeme i prostor, moraš ih sve čuti,

jer ti to možeš, jer tebi jest dato, ne samo tvojim talentom nego i okolnostima u kojima živiš, jer meni nije. I zato se nećemo sresti. Dobro znaš da bi nas to moglo odvratiti od onog najvažnijeg, da bi nas moglo skrenuti s puta muzike. Zato po tisućiti put sjedam za radni stol, ostavljam sve oko sebe i iza sebe da bih ti pisala, da bih se kroz tebe posvetila onom najvažnijem, stvaranju umjetnosti. Ti si moj medij, Petre, savršeno ugoden, savršeno senzibilan, bolno tankočutan i baš zato razoran. Kako za druge, tako i za sebe. Imaš moć čuti rezoniranje Svemira i možda baš zato plešeš na rubu objesti i odustajanja. Zato ću ja biti tvoja Ideja, tvoj pogon, tvoja čvrsta forma koja te drži na okupu, tvoja materija, tvoja koautorica. Ne smiješ prestati, Petre. Tvoja Nadežda.

Clara Wieck (Schumann)

202 – godine su prošle od rođenja Clare Schumann

100 – maraka, bila je novčanica, valuta u Njemačkoj prije eura po kojoj je Clara bila itekako poznata široj publici, i voljena, itekako

5 – godina kada je počela učiti klavir, 9 godina kada je održala svoj prvi koncert

2 ili 3 – mjeseca su znala trajati putovanja kočijom na turneje koja su bila strašno iscrpljujuća, nerijetko su za sobom vukli i klavir

6 – ”Ta djevojčica ima snage više nego 6 dječaka”, rekao je uvaženi pisac Goethe koristeći dječake kao mjernu jedinicu snage i svega ostalog

nije koketa – rekao je Liszt, koristeći kokete kao mjernu jedinicu za što se već one koriste, ponegdje i dan danas

16 – godina je imala međunarodno poznata pijanistica Clara kada je došao nepoznati skladatelj Schumann i, oženivši je, zatražio da se njegova žena odrekne karijere i posveti bračnim obavezama, Clara je, pobunivši se, koncerte ipak nastavila održavati, a pošto je tankočutnom Robertu bila potrebna tišina, svoje muziciranje je svela na minimum

uskoro se ovaj idealni brak počeo klimati zbog financijskih problema što je bio osnovan razlog za *comebeck* Clare u koncertne sale dok je spašavala stvar na svim florovima, brojke su bile sljedeće:

14 godina braka
10 trudnoća po 9 mjeseci (plus mučnine, oporavci, dojenje, zarastanje tkiva, prestanak krvarenja, naleti hormona)
139 nastupa u Njemačkoj, Rusiji, Nizozemskoj, Austriji
Robertu je teško padalo da bude u sjeni svoje žene pa je ona često u svojim nastupima izvodila njegova djela i tako napravila od njega međunarodno poznatog skladatelja
37 - godina imala je Clara kada je zbog Robertove smrti obukla crninu u kojoj nikad više nije prestala nastupati
1887. - godina je kada Clara Schumann postaje prva profesorica na konzervatoriju u Frankfurtu
Aleja Suza – bio joj je nadimak, zbog strogosti i razornih kritika

Frieda Belinfante

- A kada je to bilo, Frieda? Ne tako davno, prije samo nekoliko desetljeća, ali bilo je znatno više snijega na Alpama, znam to, prešli smo ih pješice. Shvatila sam da postoje različite nijanse bijele boje, koje može vidjeti samo istrenirano oko ili pripadnica pokreta otpora. Kao što samo poneki mogu čuti poluton. A baš u njemu leži razlika. - Je li bilo hladno?

Bilo je užasno hladno, ali još je bilo hladnije ne činiti ništa i dopustiti da nesloboda sve proguta, jer ako nema slobode, nema ni muzike. To je prvi preduvjet. - I što se onda dogodilo?

Živjela sam tri mjeseca praveći se da sam muškarac, u ovom nakaradnom svijetu i dalje imate veće šanse, tako sam ih imala i ja, prije nego su me nacisti razotkrili. Ipak, uspjela sam se spasiti, izvukao me moj profesor, garantirajući za mene da sam nizozemska državljanka. U ovom nakaradnom svijetu i dalje imate veće šanse. Kao nizozemska državljanka ili još bolje državljanin.

- Ali nakon toga, nakon što je rat završio, nakon što se spasili, život se ipak nastavio, dobar život? I bavili ste se glazbom, ne glumeći muškarca?

O da, ja jesam. Ali ništa nije završilo. Sada su na Alpama skijališta, ali zato se pred Lampedusom utapaju žene s muškim snovima, baš tamo ispod svjetionika, tražeći prostor slobode, prostor života i stvaranja.

Pitate me kad je to bilo? Bilo je jučer, i bilo je danas.

/ Four musicians from three different countries are united by a single purpose: to pass the passion for music (Latin: *ardemus*, we are on fire, we burn) to others. **The Ardemus Quartet** is a group of young, energetic, and dynamic musicians who exude an infectious enthusiasm for playing music on stage. The Quartet has been guest performer at many festivals, including the International Chamber Music Festival Utrecht, Grachtenfestival Amsterdam, Wonderfeel Festival (Netherlands), Schleswig-Holstein Musik Festival, Westfalen Classics (Germany), Schlosskonzerte Thun (Switzerland), St. Mark Festival Zagreb (Croatia), and in concert venues such as the Concertgebouw Amsterdam, Elbphilharmonie Hamburg, Lisinski in Zagreb, Izumi Hall Osaka, Konzerthaus Berlin, Scala Basel and Bozar Brussels. Since its establishment in Amsterdam in 2014, the Ardemus has been successful in many national and international competitions, including the Papandopulo Competition in Zagreb (2015), Grachtenfestival in Amsterdam (2016), Ferdo Livadić in Samobor (2016), and International Chamber Music Competition in Osaka, Japan (2017). As a finalist in the Dutch Classical Talent Tour & Award, the Quartet toured the Netherlands in 2018. They have collaborated with theatre directors such as Annechien Koerselman, Pepijn Cladder and Margrith Vrenegoor, pianists Boris Kusnezow and Mario Häring, the Cantus Ensemble, and composers Tijmen van Tol, Davorin Kempf, Sandra Majurec and Donald Yu. In May 2019, the Ardemus Quartet released its debut album *Traces* for Cobra Records. In March 2023, they released the EP *Pulse*. The Quartet studied under Arno Bornkamp and Sven Arne Tepl at the Amsterdam Conservatory, as well as at the Netherlands String Quartet Academy (NSKA) under Marc Danel and Gilles Millet (Quatuor Danel). They attended master classes led by Luc-Marie Aguera (Quatuor Ysaÿe), Eberhard Feltz (HfM Hans Eisler Berlin), Petr Prause (Talich Quartet), Stefan Metz (Orlando Quartet), Donald Grant (Elias Quartet) and Misha Amory (Brentano Quartet). The Ardemus Quartet is a D’Addario Woodwinds artist.

Women are still underrepresented in the world of classical music. For centuries, it was believed that they were unsuitable for playing wind instruments because of their supposedly limited lung capacity or as violinists because men deemed them ‘inappropriate’. They were also not given a conductor’s baton, even though it weighs only

30 grams. Through the *Yes, She Can!* program, the Ardemus Quartet reveals the stories of five remarkable and ingenious women who have transformed the world of classical music: Frieda Belinfante, George Sand, Nadezhda von Meck, Clara Schumann, and Hildegard von Bingen. Their perseverance, determination, and passion for music are a powerful source of inspiration for all of us. Their stories will be presented through music and original texts by the award-winning Croatian writer Ivana Bodrožić.

The stories of five women

Hildegard von Bingen
Sibyl of the Rhine

The spectacle of me riding into the great hall on that horse was unlike anything they had ever seen. Their shocked whispers, ‘Hildegard, Hildegard...’, could be clearly heard. They didn’t need to know that I couldn’t mount that horse by myself because I was already weak and old (that was considered old age back then), but as long as I had my sisters and a single brother to assist me with my writing, I would continue to fight.

Anyway, my weakness is really getting on my nerves. Since my birth, I have been fighting to gain control over this perishable body by trying to outrun it, bypass it, or cheat it. I see animals, plants, rocks around me; I observe the lunar mechanics and effects, the power of rocks—we share the same power. Nevertheless, even though it is strong, it is still not as powerful as the devastating one that crushed me when they took Sister Richardis, when I lay on a narrow bed for days, when every sound inside me leaked out.

That sadness has lasted for eight centuries, but you, of course, know nothing about it, and I won’t tell you. They also wanted to take my friend Volmar, the one who understood transience just like I do, who comprehended that there is no world without the memory of that world, without written sentences to prove our existence. Fortunately, he has excellent knowledge of Latin; I mean, I know it too, but not as much as he does, which is why I modified it a bit, shortened some words, came up with an alternative alphabet, created new words, etc. And why did I do that? You must be wondering right now. Because I didn’t feel like mastering the norm? Oh, no. I did it to adapt it to the music. Because, in addition to nature being so perfect and self-sufficient, and to living in this age that is so consumed with the desire for miracles, I have realized that writing down sounds is the greatest miracle of it all. And now, when you listen to this reflection of the night and desire for harmony in my music, when you stop being rudely surprised by it: oh, that nun from the 12th century, how is that possible, just close your eyes and immerse yourself in the One. The One I call the Power of Wisdom. I mean, that’s what it was called in the 12th century; today, today it’s called Overcoming Prejudice. Got it?

George Sand

She was unhappy in her marriage, so after the divorce, she went to Paris, devoted herself to literature, lived independently, and began publishing under the pen name George Sand—this is what the Wikipedia entry says about me, and naturally, it mentions several of my romantic relationships.

Those who decide to dedicate a bit more time to studying my opus and personality place a lot of emphasis on pants. Pants. She wore pants. Aha! When it comes to me, it seems that that is the only thing that matters. Those damn pants are mentioned in every text about me. She was one of the first to wear male attire and smoke cigars. Can you imagine–

cigars! And why did I wear pants? Because I found it easier to lie under the piano and touch eternity. It made things much simpler that way. It was easy for me to crawl under, concentrate on the music, feel his fingertips on my knees, my mind filling with the nectar, and my heart breaking and at the same time being reconciled with the world, on my mother who sells birds by the river, even though they are not hers, not anyone’s, just like these sounds you hear don’t belong to anyone. Because... who exactly does it belong to, if not to eternity itself?

Additionally, among other things, she was a nymphomaniac, while others claim she was frigid or even a lesbian; caricatures were drawn by my contemporaries to emphasize the perverted aspects of my personality. Here is the truth: yes, I admit, I was eager for touch, especially when that touch was proof of immortality; yes, I was an ice queen when the conformation suffocated me like a noose around my neck and not a single drop of love could be extracted from me; and yes, I could feel that proof of immortality, the merging of souls, both with men and women, but above all, with human beings, so let’s say that I wasn’t fixated on the sex organ. Do you think you can understand that? When I lay under the piano while he played, everything became perfectly clear to me; there were no conflicts other than the equality of beings in the universe; art was born from that first sound. That’s why I needed pants.

Nadezhda von Meck

Dear Pyotr, or if you insist, esteemed composer Ilyich Tchaikovsky, please don’t stop. I know it’s not easy. You must be able to detach from everything. It’s crucial to get up in the morning, despite the meaninglessness that awaits us at the end of our journey, when we’ll wake up for the last time. You know perfectly well that I too had withdrawn into seclusion, I hadn’t ventured out of the house for a while, and even at concerts—my only outings—I would sit alone as far away from other people as I could. I couldn’t stand their closeness, even though I brought eighteen of them into this world, even though I convinced my late husband to construct a railroad to connect even more people, even though my position kept me at the forefront, I couldn’t stand the triviality of daily life. So I implore you not to stop.

I can’t do what you can. I was not permitted. Perhaps I would have been, in a different time. That makes your responsibility even more significant. You have to find those connections, you have to immerse yourself in time and space, you have to hear them all, because you can, because you are permitted, not only because of your talent but also because of the world you live in, because I am not. And that’s why we are never to meet. You know very well that it could divert us from what matters most, to lead us away from the path of music. For this reason, I sit at my desk again, for the thousandth time, putting aside everything around me and behind me to write to you, to dedicate myself, through you, to what is most important: creating art. You are my medium, Pyotr, perfectly tuned, perfectly sensitive, painfully delicate and because of that, so devastating. For both yourself and others. You have the power to hear the resonance of the Universe and perhaps that is precisely why you skirt between debauchery and giving up. That is why I will be your Idea, your drive, your solid form that holds you together, your matter, your co-author. You must not stop, Pyotr. Your Nadezhda.

Clara Wieck (Schumann)

202 years have passed since Clara Schumann’s birth

5 years old when she started learning the piano, 9 years old when she gave her first concert

6 – “That girl has more strength than 6 boys,” said the celebrated writer Goethe, using boys as a benchmark for strength and everything else she is not a coquette, said Liszt, using coquettes as a measure for which they are already used, even today in some places

16 years old when the internationally acclaimed pianist Clara met the unknown composer Schumann who, after marrying her, requested that she give up her career and focus on her wifely duties; Clara rebelled and kept on giving concerts; but since Robert needed silence, she kept her music to a minimum

Soon, this perfect marriage was falling apart because of financial troubles, which was the main reason for Clara’s return to concert stage While she was saving the day on all fronts, here are some numbers:

14 years of marriage

10 pregnancies lasting 9 months each (plus nausea, convalescence, breastfeeding, tissue healing, termination of the period, hormonal surges)

139 performances in Germany, Russia, the Netherlands, Austria Robert found it hard to live in his wife’s shadow, so she frequently performed his compositions, which resulted in his international fame 37 years old when Robert died and Clara started wearing black, always performing in it from then on 1887, the year when Clara Schumann became the first professor at the Frankfurt Conservatory “The Valley of Tears” is the nickname she is known for because of her hardships and devastating criticism

Frieda Belinfante

- And when was that, Frieda?

Not so long ago, just a few decades ago, when the Alps had a lot more snow. I know because we crossed them on foot. I realized then that there are different shades of white that can only be seen by a trained eye or a member of the resistance. Just as only a few people can hear a semitone. The difference lies precisely in that.

- Was it cold?

The cold was unbearable, but it was even more agonizing to do nothing and let the lack of freedom consume everything, because without freedom, there is no music. That is the primary prerequisite. - And then what happened?

I lived for three months pretending to be a man. In this crazy world, you still have a better chance like that, like I had, before the Nazis discovered me. However, I succeeded in saving myself. My professor saved me by vouching that I was a Dutch citizen. In this crazy world you still have a better chance. As a Dutch female citizen or even better, a male citizen. - But after that, after the war was over and you saved yourself, life did go on? Was it a good life? And you were making music, didn’t need to pretend to be a man?

Oh yes, I did. But it’s not over. Now there are ski resorts in the Alps, but women with male dreams still drown in front of Lampedusa, right there under the lighthouse, searching for a place with freedom, a place where they can live and create. You ask when that happened? It happened yesterday, and it is happening today.

Organizator i nakladnik /
Organiser and publisher:
KULTURNO INFORMATIVNI CENTAR

Za nakladnika / For the publisher:
HRVOJE HRIBAR

Programski voditelj festivala /
Artistic director:
JOSIP NALIS

Producentica / Producer:
IVANA PERIŠIĆ

Prodaja / Sales:
GORDANA ŠTORIĆ, NEVA NALIS

Odnosi s javnošću / Public relations:
DALILA ŽUKLIĆ

Urednica tekstova / Text editor:
ANA VIDIĆ

Prevoditeljica / Translator:
ANKICA ŽARNIĆ

Oblikovanje i grafička priprema /
Design and prepress:
KUNA ZLATICA

Tisak / Print:
SVEUČILIŠNA TISKARA

Naklada / Edition:
700 PRIMJERAKA /
COPIES

Grad Zagreb

Zagreb
CROATIA

1951
2003
austrijski kulturni forum

Kingdom of the Netherlands

AMADRIA PARK

ENTR/O

